

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

Komunizem lahko uresniči svoje "cilje" le z zrušenjem jedra in temeljev narodovega življenja. Kdor to razume, ne bo niti za trenutek verjel, da je Kitajski komunizem bolj miroljuben kot Sovjetska varijanta (samo zobje mu še niso zrasli!), ali da je komunizem Maršala Tita plemenit po svoji naravi. Tudi ta je vzhajal v krvi in tudi ta je utrdil svojo oblast z masovnim pobijanjem, toda strahopetni Zapad se je delal kot, da tega ne vidi v letih 1943-45.

Alexander Solzhenitsyn
TIME Magazine February 18, 1980

LETNIK XXXI. — VOLUME XXXI. APRIL 1980 PUBLISHED MONTHLY BY: SLOVENIAN NATIONAL FEDERATION OF CANADA, 646 EUCLID AVE., TORONTO, ONT., CANADA, M6G 2T5 | ŠTEV. 4. — No. 4.

“Vremena bodo Kranjcem se zjasnila . . .

Ob 35. obletnici krvave osvoboditve

Preteklo je že 35 let odkar so nam naše edinstveno lepe planine, še vse pokrite s snegom, pošiljale svoj zadnji pozdrav, ko smo odhajali iz naše ljubljene domovine Slovenije, razbičane in krvaveče iz neštetihi ran, ki so ji jih zadali fašistični in nacistični okupatorji, ter odkar so komunisti, slepi sužnji Stalinovega terorja, omamljeni od zmage sovjetske armade in Rooseveltove prodaje petnajst evropskih svobodnih narodov breznarodnemu in brezbožnemu komunizmu, z ropom, požigom in umorom uničili v naši domovini nešteto življenj, družin in domov.

S krvjo mučenih in poklanih slovenskih mož in fantov po končani vojni in z vpustitvijo najhujšega totalitarne sistema partije, ki zanika in zatira vse naravne in osnovne človeške pravice, ki uniči vsako zaupanje v sočloveka in vse človeške medsebojne odnose, kakor jih pojmujejo mi v svobodnem svetu, in vsako njim nasprotno idejo, so komunisti hoteli in upali zapečatiti z umorom preživelih priči svoja zločinska dejanja.

Nihče ni nasedel lažem nacistov in fašistov, da so nas prišli osvoboditi, kajti vsakemu je bilo jasno, da hočejo uničiti slovenski narod in si razdeliti njega ozemlje kot so storili krvniki s Kristusovimi oblaci, neznatna komunistična partija Slovenije pa je z lažjo in prevaro pod krinko Osvobodilne Fronte zamenjala okupatorja in v sodelovanju z njim uspešna pomorila tisoče najbolj narodno in versko zavednih Slovencev.

Jugoslovanska komunistična partija, ki se je s pomočjo sovjetske armade in proti volji jugoslovanskih narodov polastila oblasti, je s pokoljem slovenskih protikomunističnih, za svobodo in suverenost se borečih borcev po končani vojni, zagrešila najstrahotnejši bratomor in petnajst stoletni zgodovini slovenskega naroda. Pred izbruhom druge svetovne vojne so nas le tuji okupatorji in zunanji sovražniki morili ter metali v ječe in koncentracijska taborišča.

Mnogi navidezni pristaši političnega terorja doma med zaupnimi prijatelji priznajo, da bi v svobodnih okoliščinah vsi glasovali proti vsiljenemu ideološkemu sistemu in praksi, ki ju je možno primerjati samo s človekom z gnili jabolkom v ustih, ki bi ga hotel, a ga ne more izpljuniti.

Tisti, ki zaradi duhovne praznine in zanikanja svobode v ječi domovine ne bi mogli živeti in ki nam je uspelo oditi v širni svet svobode kot žive priče resnice, imamo kot ideološko-politična emigracija dolžnost, da z objektivnimi informacijami svetu poročamo o položaju doma, da ohranjamo in nadaljujemo Slovenstvo, njega krščanske in duhovne vrednote ter tako pomagamo domovini do svobode.

Naša prvenstvena skrb mora biti, kako obogatiti veličino našega naroda, ki na najbolj izpostavljenem križišču Evrope skozi vso svojo bogato zgodovino nikdar ni padel na kolena pred močnejšimi in po naši zemlji grabežljivimi sosedi, preživel vsako nasilje ter končno vedno znova zažarel v siju svobode.

Svobodnemu svetu pa moramo tudi pričati o krivici, storjeni našemu narodu, ki je izgubil svobodo, ne po lastni krivdi, ampak po izdaji in zahrbtnem sklepu veselij.

Slovenski narod ima po naravem in mednarodnem

pravu pravico, da v lastni državi in v popolni svobodi uživa sadove svojega dela in truda skupno z drugimi svobodnimi narodi in državami.

Pot do svobode mora iti včasih skozi solzno dolino ječ in morišč, mučenj in preganjanj, streljanj in pobijan, toda če bomo vztrajali, bomo zmagali! Naša neomajna vera v končno zmago resnice in pravice, naš idealizem in vztrajno delo ter neomajna vera in zvestoba svobodni slovenski državni ideji so naša najmočnejša orožja.

V svojem delu “Na Ozarah” naš pokojni pisatelj Karel Mauser takole pravi:

Msgr. dr. Alojzij Šuštar novi ljubljanski nadškof in metropolit

Dne 26. februarja 1980 ob treh popoldne je vatičanski radio objavil veselo vest, da je papež Janez Pavel II. imenoval za novega ljubljanskega nadškofa in metropolita kanonika ljubljanskega stolnega kapitlja, profesorja teološke fakultete, prelata dr. Alojzija Šustarja. Preden je bila ta vest sporočena po radiu je beograjski apostolski pronuncij msgr. Michele Cecchini obvestil prelata Šustarja in nadškofa Pogačnika.

Ko je bilo zadnje čase precej ugičanja, kdo bo prihodnji ljubljanski nadškof, se je ponovno ponavljalo, doma in po svetu, da dr. Šuštar. To je bila tudi želja mnogih in tako se je spopolnilo reko “glas ljudstva - glas božji”.

Dr. Alojzij Šuštar se je rodil 14. novembra 1920 v vasi Gmada nad Trebnjem. Očetu je bilo ime Alojzij, materi pa Marija, roj. Kukenberger. Bil je prvi od desetihi otrok. Vas Gmada je spadala pod laro Dobnič, pozneje je bila zaradi razdalje podrejena pod Trebnje. Alojzij je bil torej kratek pri istem krstnem kumu kot pred 183 leti svetniški škof Friderik Baraga. Mati novega škofa še živi. Alojzij Šuštar je leta 1940 naredil maturo z odličnim uspehom na klasični gimnaziji v školskih zavodih v Šentvidu nad Ljubljano. Isto leto je vstopil v ljubljansko bogoslovno semenišče, a ga je leta 1940 tedanji ljubljanski škof poslal v Rim v Germanij, kjer je na Gregorijani končal bogoslovne študije. Naredil je licenciat iz filozofije in doktorat iz teologije.

Dne 27. oktobra 1946 je bil v Rimu posvečen za duhovnika in je imel novo mašo na praznik Vseh svetih.

Ko je 1949 dokončeval v Rimu svoje študije se ga je lotevala huda bolezen na pljučih. Dobrotniki in prijatelji so mu pomagali, da je šel na zdravljenje v Švicco. Tam je preživel težke operacije in je bil dolgo med življenjem in smrtjo. Škol v starodavnem Churu ga je sprejel v službo in ga najprej nastavil za kaplana v znamenem letoviščnem kraju St. Moritz (1949 - 1951). Zatem je dobil mesto profesorja filozofije in verouka na liceju Maria Hilf v Schwyzu (1951 - 1963). Ko je zaslovel zaradi bistrih in pisanju, so ga povabili v Chur, kjer je jeseni 1963 začel bogoslovcem predavati moralno bogoslovje. Vmes je bil tri leta (1965 - 1968) tudi ravnatelj semenišča. Leta 1968 je postal rektor nove bogoslovne šole v Churu. Tega leta ga je škof Johannes Vonderach imenoval za škofovega vikarja. V tem času je mnogo predaval na bogoslovnih tečajih za laike v Zürichu in Baslu, in še po raznih bogoslovnih tečajih po Švici, Nemčiji, Avstriji, Italiji in Franciji.

Imel je pa še tudi druge službe. Bil je referent za tisk pri švicarski škofski konferenci, predsednik duhovniškega sveta za škofijo Chur, predsednik uredniškega odbora tiskovnice Kirchenzeitung. Več let je bil tudi predsednik tako imenovane mešane komisije, ki je urejala razmerje med škofi in duhovniki. Znano je, da je bil duša najprej sinode v Churu, nato pa še skupne švicarske sinode 1972. Od leta 1971 do 1976 je opravljal pomembno službo stalnega tajnika Sveta evropskih škofskih konferenc (CCEE). Radi bi ga še ohranili v tej službi. Ostal je član tajništva. Kot tajnik CCEE je organiziral skupni simpozij evropskih škofov v Churu. Je tudi član mnogih teoloških in filozofskih združenj v Evropi.

Veliko je tudi pisal. Izdal je več knjig, posebno z moralnega področja. Nešteto je njegovih člankov po raznih revijah. V Švici so ga dobro poznali tudi neekrčni krogi, saj so ga povabili kot člana v komisijo za revizijo švicarskega kazenskega zakonika.

Švicarji so ga imeli za svojega, a Alojzij Šuštar se je vedno čutil Slovenca in zahajal v slovensko družbo. Večkrat je obiskal domovino in svojo mater in škofom Vovkom se je že dogovarjal, da bi za stalno prišel v domovino. A takrat ni bilo možno. Škof Vonderach ga je na vsak način hotel imeti v svoji škofiji. Preprosil je nadškofa Pogačnika, da mu je dovolil inkardiacijo v chursko škofijo. Leta 1977 se je za stalno vrnil domov. Ljubljanski nadškof Pogačnik ga je že januarja 1977 imenoval za stolnega kanonika in arhidjakona in nato so sledile še druge službe. Postal je referent slovenskih škofov pri Zvezi višjih redovnih predstojnikov in predstojnik, teološka fakulteta ga je povabila kot rednega profesorja-gosta in je predaval izbrana vprašanja iz moralne teologije. Prevzel je komisijo za koordinacijo verskega tiska in jo uspešno vodil. Veliko truda je posvetil pastoralnim svetom po župnijah in priobčil številne članke po raznih revijah.

Tako je opisal pomožni škof dr. Stanislav Lenič novega nadškofa in metropolita ljubljanskega v Družini, števil. 10, 1980.

Msgr. Alojzij Turk beograjski nadškof

Vatičanski radio je objavil 7. marca 1980 novico, da je papež Janez Pavel II. sprejel odpoved bolehnega beograjskega nadškofa dr. Gabrijele Bukata in imenoval za njegovega naslednika msgr. Alojzija Turka. To je prvi Slovenec, ki je na beograjskem nadškofjskem sedelu.

Alojzij Turk se je rodil 21. novembra 1909 očetu Antonu in materi Mariji Potočar v Bršljini pri Novem mestu, župnija Prečna. Maturiral je na novomeški gimnaziji leta 1929, bogoslovne študije je dovršil na ljubljanski bogoslovni fakulteti in je bil posvečen v duhovnika 1934. Novo mašo je imel v Prečni. Škopski škof dr. Janez Gnidovec ga je vabil, naj bi prišel pomagati med zapuščene rojake po Makedoniji. Odzval se je in začelo se je potovanje po Makedoniji, posebno po krajih, kjer niso imeli stalnega duhovnika. Bil je duhovni pomočnik v Bitoli, nato potujoči misijonar, potem spet v Skopju. Kjer so ga potrebovali, tja je prišel brez obotavljanja in godmanja. Potoval je na kolesu. Od 1938 do 1942 je upravljal župnijo Bitola. Pod bolgarsko zasedbo je bil generalni vikar za Makedonijo pod novim škopskim škofom dr. Smiljanom Čekado. Poldrugo leto je bil v zapori; ko se je vrnil, je bil spet štiril leta generalni vikar. Leta 1952 je dobil pravico opravljati svete obrede v vzhodnem obredu. Postal je arhiepiskopijski namestnik (generalni vikar) križevske škofije za vzhodne katoličane v Makedoniji in prevzel vodstvo vseh župnij okoli Strumice, ko se je po odhodu iz Skopja tudi tam naselil. Leta 1955 se je moral umakniti, nekaj časa je bil v Beogradu, nato se je vrnil v ljubljansko škofijo: Ko je leta 1958 po 16 mesecih zapora prišel na svobodo, je bil nekaj časa kaplan pri Sv. Petru v Ljubljani, nato pa pomožni obolenemu župniku v Šentjerneju.

Že leta 1958 ga je takratni nadškof dr. Josip Učič poklical nazaj v Beograd, kjer je veliko delal v dušnem pastirstvu. Po odhodu dr. Janeza Jenka je prevzel uredništvo verskega lista Blagovest. Sveti oče ga je dvakrat odlikoval: najprej je postal monsignor, nato pa papeški prelat.

SLOVENIJA V LAKE PLACIDU

• Doslej največji uspeh so dosegli slovenski alpski smučarji ravno v Lake Placidu, kjer so se med najboljšimi na svetu uvrstili v veleslalomu:

Bojan Križaj na 4, Boris Strel na 8 in Jure Franko na 12. mesto. Križaju je ušla bronasta medalja le za dve stotinki sekunde. Tudi ostali slovenski tekmovalci v drugih disciplinah so se dobro odrezali, razen skakalcev, ki so tudi letos razočarali.

• Nič novega: V 15 članski jugoslovanski tekmovalni reprezentanci na Olimpijadi v Lake Placidu so bili skoraj sami Slovenci, med funkcionarji in uradnimi spremljevalci pa skoraj sami ne-Slovenci.

• Največji uspeh vseh dosedanjih zimskih olimpijskih iger je dosegel Američan Eric Heiden, ki je v umetnostnem drsanju osvojil kar pet zlatih medalj, je — slovenskega pokolenja. Njegovi predniki so se priselili v Ameriko iz Ljubnega.

• ELAN tudi na vrhu. Smuči slovenskega podjetja ELAN na Gorenjskem niso uporabljali samo slovenski tekmovalci, ampak na ELANOVH smučeh že več let zmagaže olimpijski in svetovni prvak Ingemar Stenmark iz Švedske.

• Slovenec na uradnem plakatu. Na enem izmed uradnih plakatov, ki so po svetu vabili na olimpijska tekmovalna v Lake Placid, so uporabili sliko slovenskega tekmovalca Borisa Strele, ki je s tem tudi prišel v “olimpijsko zgodovino”. Ker je lani na enem izmed tekmovalj za svetovni pokal imel številko 13 in ker je bila lakeplacidna Olimpijada trinaj-

sta, so ga tako ovekovečili na plakatu.

• Tudi slovenska polka je dobila svoje mesto v Lake Placidu. Gledalci ob televizijskih ekranih po svetu, ki poznajo slovensko domačo glasbo, so bili prijetno presenečeni, ko se je med prenosom tekmovalj v umetnostnem drsanju oglasila slovenska polka Slavka Avsenika. Za eno izmed obveznih vaj za vse tekmovalce je namreč tekmovalna komisija izbrala za spremljevalno glasbo Avsenikovo polko Odmev trobente.

• Namesto Slovenije — Sarajevo. Zaključek letošnjih zimskih Olimpijskih iger v Lake Placidu je izzvenel v povabilu Nasvidenje v Sarajevu leta 1984. Pri tem je marsikatero Slovenca zabolelo. Ko so na ameriški televiziji pokazali Sarajevo in okolico, je komentator dejal: “Sarajevo ima hribe in sneg, a nič drugega: ne cest, ne smučišč, ne žičnic, ne skakalnic, skratka — nič za zimski šport. Vse bo treba še zgraditi. Želim jim srečo”. Med tem ko Slovenija že skoraj vse to ima, bo morala pošiljati v Sarajevo velike vsote denarja za gradnjo zimskošportnih objektov, ki jih ima sama. Upajmo, da bodo vsaj olimpijske skakalne tekme v Planici, ker bodo s tem lahko prihranili več milijonov dinarjev, ki bodo potrebni za zgraditev dveh novih skakalnic pri Sarajevu. Slovenci so prepričani, da so pri izbiri Sarajeva za kraj prihodnjih Olimpijskih tekmovalj odločali drugi, ne zimskošportni oziri.

SPOROČILO:

Nova knjiga Mirka Javornika „Pero in čas II“ je sredi marca izšla v Trstu. Šteje 530 strani. Cena je \$15.- (U.S.A.) ali \$18.- (Can.). Naročniki iz U.S.A. in Canade jo bodo prejeli, ko bo prišla glavna pošiljka iz Italije po navadni pošti. Kdor je plačal 3 ali več izvodov, je ali bo enega dobil že sedaj. Naročila sprejema:

Mirko Javornik, 102 Taussig Pl. N.E.
Washington, D.C. — U.S.A. — Zip: 20011.

Stabilizacija pomeni sovjetizacijo

V marčni številki dunajske revije jugoslovanskih zavodih; preje je Integral skuša prepričati njih število doseglo komaj majhen Mihajlo Mihajlov (Angst und Hof- odstopok.”

po Mihaajlovem mnenju se bo 28-29) zapadne časnikarje, da znašla Jugoslavija po Titovi smrti temelji njihova zaskrbljenost za v gospodarski zmedi (dolгови, instabilizacijo Jugoslavije po Titovi smrti na napačni presoji položaja. V Evropi), zaradi pomanjkanja V zadnjem času so zgradili mit o demokratičnih svobodah in prišlo Titu kot simbolu ideje svobode, po do večjih trenj med narodnostmi njegovi smrti pa bodo morali in zunanja politika bo prišla pod pisati “o zločinih jugoslovanskega večjo odvisnost od sovjetske. Lenina, Stalina, Hruščeva v borbi Nevarnost ni toliko v možnosti za vzpostavitev komunistične vkorakanja sovjetskih čet v Jugoslavije, o strahotnih koncentracijskih taboriščih na otokih v mogla ohraniti partijska klika, ki Jadranskem morju, o jugoslovanske je izoblikovala za dolgoletne skih zaporih in zaslišanjih tajne vlade Tita, na oblasti le s podporo policije, ki se le malo razlikujejo Sovjetov.

od sovjetskih metod”. Dobro Zato si želi večina prebivalcev stvari, za katere pojevo Jugoslavije destabilizacijo. slavošpeve Tito, so obstajale v Edino upanje na izboljšanje Jugoslaviji v neprimerno večji položaja v Jugoslaviji nudi meri pred komunistično namreč zakulisna borba, ki se bo diktaturo. Tita slavijo, ker je razvila med člani kolektivnega odklonil absolutni totalitarizem, ki vodstva. Najbolj aktivna in najga je sam upeljal in dolgo let tudi manj konservativna skupina se bo izvajal. Nikdar pred skušala opreti na ne-partije, kar komunističnim prevzemom bo privedlo do neke vrste oblasti v tej deželi niso obstajale v demokracije a la Dubček.

toliki meri negativne strani Mihajlov apelira na Zapad, naj njegove vlade kot so izključni uvidijo, da bo vodila “stabilizacijo-monopol na področju politike, ja” razmer v Jugoslaviji po Titovi ideologije in informacij kot tudi smrti v popolno vključitev zatiranje vsega, kar imenujemo Jugoslavije v sovjetsko sfero in da na splošno “človečanske pravice” nudi edino “destabilizacija” enako kot število političnih jetnikov, ki jih najdemo danes v

Ljubljanski nadškof dr. Pogačnik — umrl

Nadškof dr. J. Pogačnik v družbi patra Pavla Berdena, jezuita iz Maribora. Slika je bila posneta o priliki lanskega vseslovenskega romanja v Rim in Vatikan.

Nadškof dr. Jožef Pogačnik je umrl 25. marca zjutraj po sv. maši v stolnici. Na poti iz stolnice — v pokritem mostičku med stolnico in škofijo, ga je zadela srčna kap, na katere posledicah je nenadoma umrl v starosti 78 let. Pokopan je bil 28. marca v ljubljanski stolnici.

Pokojni nadškof dr. Jožef Pogačnik se je rodil v Kovorju pri Trzinu 28. septembra 1902. Maturiral je na klasični gimnaziji v Ljubljani, kjer je bil tudi profesor semenišča. Studiral je teologijo v Innsbrucku, Avstriji, in je tam doktoriral in bil posvečen v duhovnika 25. julija 1927.

Njegovo prvo službeno mesto je bilo kot kaplan v Kranju. Od leta 1932 do 1937 je služboval v Trnovem v Ljubljani pri župniku in pisatelju Franu S. Finžgarju.

Postal je ravnatelj dijaškega zavoda Marjanišče v Ljubljani l. 1937, hkrati pa puščeval na ljubljanskem učiteljskišču. Leta 1945 je postal stolni kanonik. Med drugim je bil nadškof Pogačnik nekaj časa prorektor bogoslovne semenišča in predavatelj cerkvenega prava na teološki fakulteti.

Papež Janez XXIII. ga je imenoval za ljubljanskega pomožnega škofa l. 1963, po smrti nadškofa Vovka je bil apostolski administrator, od 2. marca 1964 pa nadškof ljubljanski. Od leta 1968 je bil metropolit ljubljanske cerkvene pokrajine.

Odstopil je, ko je dopolnil 75 let, a papež ga je prosil, da opravi svojo dolžnost do imenovanja naslednika. Na njegovo mesto je papež Janez Pavel II. imenoval dr. Alojzija Šustarja šele pred dobrim mesecem.

Smrt “Bog je mrtev” filozofije

Ameriška tedenska revija Time je objavila 7. aprila poseben sestanek o sodobni filozofiji in njenem odnosu do vere. Za nekaj časa je našel Nietzsche nekaj posnemovalcev ne samo v filozofiji, ampak tudi na drugih področjih umske dejavnosti (Marx, Darwin, Freud), toda sodobni filozofi ne samo, da ne napadajo več vere, marveč si ponovno prizadevajo pokazati, da je vera v skladu z razumom. Članek navaja različne “Poti do Boga” — moralno, razumsko, izkustveno, teleološko, umske dejavnosti (Marx, Darwin, ontološko in kosmološko.

STUDENT ASSISTANCE TASK FORCE

- The Federal-Provincial Task Force on Student Assistance is reviewing current and proposed alternative programs for post-secondary Canadian student assistance related to a student's financial need;
- written views are invited from the public. These may deal with any or all aspects of student assistance including alternatives for the continuation, modification or replacement of existing policies and programs of both federal and provincial governments;
- further information can be obtained from: The Federal-Provincial Task Force on Student Assistance, P.O. Box 2211, Postal Station P, Toronto, Ontario, M5S 2T2;
- closing date for submissions to the Task Force is June 1, 1980.

Secretary of State / Secrétaire d'Etat
Minister of Education / Ministre de l'Éducation

slovenska DRŽAVA

MEMBER ETHNIC PRESS ASSOCIATION OF CANADA

FOR A FREE SLOVENIA

Subscription rates
\$6.00 per year
50¢ single issue.

Advertising 1 column x 1" \$4.20

Published monthly by Slovenian National Federation of Canada
646 Euclid Ave., Toronto

SLOVENSKA DRŽAVA izhaja prvič v mesecu.

Letna naročnina znaša: Za ZDA in Kanado \$6.-, za Argentino 375 pezov, za Brasilijo 90 kruzairov, za Anglijo 30 šilingov, za Avstrijo 80 šilingov, za Avstralijo 3.75 avstr. £., za Italijo in Tursko 1.200 lir, za Francijo 900 frankov.

Za podpisane članke odgovarja pisec. Ni nujno, da bi se avtorjeva naziranja morala skladati v celoti z mišljenjem uredništva in izdajatelja.

Med Slovence

TORONTO Koncert fantov na vasi

Torontski fantje na vasi so v soboto 29. marca povabili clevelandске fante na koncert slovenskih narodnih in umetnih pesmi v newtorontski dvorani. Trinajst pevecov iz Toronta pod vodstvom Naceta Križmana in zbor sedemnajstih fantov iz Clevelanda pod vodstvom Janeza Sršena so v skupnem programu pripravili poslušalcem lep kulturni večer. Torontski Fantje na vasi so v dvanajstih pesmih pripovedovali o romantični ljubezni, domovini, slovesu, škrjančku in vasovalcu. Mladi clevelandski pevci pa so v osmih pesmih ljudskih motivov in modernega značaja (Mami, Titanki) prikazali izredne pevске sposobnosti, svežino glasov in živahno dinamiko.

Višek kulturnega večera pa je bil skupen nastop s pesmimi Slovenec sem, Ob večerni uri, Mam dro fletn' navajeno, Planinska. Slednja pesem je bila specim slovenskim talentom, da vstanejo v novo jutro življenja in dela za slovensko kulturo in rast v novi domovini; je poziv in klic mladini, da posnema clevelandске fante in ohranja, za bodoče rodove zaklade slovenske pesmi.

Fantje na vasi! Le korajžno naprej do drugega pevskega večera, do novih snidenj in novih uspehov. Hvala vam po vaši pesmi za naš pogled nazaj v slovenski svet, za vesel utrip srca, za odsevanje skrite solze, za vzpon duha v svobodo škrjančka, rož in mladih spominov.

Anica Resnik

DOM LIPA

Pripravljalni odbor starostnega doma Lipa v Torontu, ki je bil izvoljen na občnem zboru 27. januarja, nadaljuje v letu 1980 s svojim delom. Pod predsedstvom Petra Čekute razvijajo svoj program finančni, gradbeni, informativni in socialni odsek ali podobno.

Posestvo na 52 Neilson Drive v občini Etobicoke čaka na velike spremembe. Ob položnem bregu ob potoku se razteza zemlja, nad vse idealni kraj za bodoči dom. Krajevnim oblastem smo predložili preliminarne načrte zemljišča v svrhu sprememb gradbenih zakonov. Načrte sta brezplačno izdelala gg. Vilko Čekuta in Peter Pavlin. Denarna kampanja (nabiralna akcija) v letu 1979 (september-november) je zbrala 157 tisoč dolarjev. Z darovi in dohodki družabnih prireditelj skupaj je dosedaj krito okrog 240 tisoč dolarjev dolga. Naš namen je v letošnjem letu zbrati sto tisoč dolarjev in pridobiti gradbeno dovoljenje. Predsednik nabiralne akcije je čig. Janez Kopač. Pripravljalni odbor se zahvaljuje vsem članom in prijateljem Doma Lipa za sodelovanje in pomoč. Hvalevredna je ideja spominjati se pokojnih z darom Domu Lipa, kakor se mnogi rojaki letos pokazali. Vsi darovi so oproščeni davkov.

Za letošnje leto pripravlja odbor Večer podjetnikov v četrtek 5. junija v newtorontski dvorani, poletni piknik na Prekmurski fairmi, družabni večer v novembru in bazar v jeseni, kjer bo pomagala naša mladina. Socialni odbor sprejema prijave bodočih stanovalcev Doma Lipa. Po dosedanjih uspehih upamo v dveh

Vebrova filozofija združništva

(R. ČUJES - NADALJEVANJE IN KONEC.)

Ob svoji 25-letnici in za 35-letnico našega zdomstva poklanja Kreditna zadruga SLOGA v Buenos Airesu izbor člankov dr. Franceta Vebra o združni misli vsem Slovincem po svetu in doma v razmišljanje.

Posvetilo v knjigi France Veber, Zdržna misel

Izbor člankov in razprav slovenskega filozofa dr. Franceta Vebra (1890-1975) je uredil in uvod napisal Zorko Simčič. Iz zbranih Vebrovih sestavkov sem skušal

sestaviti nekoliko bolj sistematičen oris njegovih misli. Dodal bom svoje opombe tako k Vebrovim mislim kot tudi k knjigi sami.

Etika združnega gospodarstva

(Slovanski svet in Zadrugar, 1937, str. 259-264)

Misel in volja sta lastna samo človeku in sta vzrok zgodovine. Tudi zgodovinski razvoj gospodarstva je le toliko kot razvoj misli in volje, ki postaja po gospodarstvu samo še dejansko uresničena. Naloga filozofije in etike je, da preiskuje pokazano idejno, namreč miselno-hotno stran gospodarske vzajemnosti in da skuša odkriti tip gospodarstva, ki bi se najbolj ustrezal prav takim miselno-hotnim in torej izvengospodarskim potrebam in težnjam človeka posameznika in družnega bitja.

Gospodarstvo ima tudi svojo lastno zakonitost, ki nima s samo moralno nobenega opravka. Kljub temu sta gospodarstvo in moralna v pretesni medsebojni zvezi. Dviganje in padanje morale je v važnih ozirih odvisno od dvigovanja in padanja gospodarstva in narobe. Zdi se, da ima v tem pogledu gospodarsko neko zakonito prednost pred samo moralno - posebni značaj in posebnostna prvenstveno od gospodarske strukture vsakokratne dobe, za katero naj bo ta moralna značilna. Zato moramo upoštevati dobo, v kateri človek živi. Samo posebni značaj dobe namreč pove, ali in v koliki meri človeška dejanja, ki zadevajo gospodarske interese, tudi še soglašajo z moralno ali ji nasprotujejo. To ne pomeni dati gospodarstvu večji pomen kot mu gre, marveč samo priznanje dejstva, da je gospodarstvo vsaj eden objektivnih pogojev, da doseže tudi izvengospodarsko, tudi moralno življenje človeka svoj višek.

Samo življenje še ni gospodarstvo in samo gospodarstvo še ni življenje; pač pa je življenje namen gospodarstva in gospodarstvo je le posebno sredstvo življenja. Ker je človek rodil gospodarstvo (in ne gospodarstvo človeka), mora biti študij gospodarstva študij človeka in ne narobe. Človek je po svoji osebnosti ali duhovni strani svojega celotnega bivanja edini tvorec vsega pravega gospodarskega razvoja. Človek proizvaja gospodarstvo kot oseba ali duh z namenom, da vzdržuje in krepi obe smeri svojega življenja, prirodno in duhovno. Gospodarstvo ima tako dve veji; snovno (n.p.r. hrana, obleka, zdravila itd.) in duhovno (vnanji produkti kulturnega dela, šole, učila itd.) - obe ti veji sta osebno duhovnega izvora in obe sta samo posebno sredstvo življenja, prva prirodnega in druga duhovnega.

V nadaljnjem sestavku ponavlja Veber svoje že prej omenjene teze o gospodarskem individualizmu in o združni misli kot edinem pravilnem tipu gospodarstva.

Misel o edini pravi etiki združnega gospodarstva povzame Veber še enkrat: Zdržna misel je svojstveno gospodarska in ne moralna. Ves združni razvoj od prvotnega plemenskega do današnjega stanovskega združništva je pristen gospodarski razvoj. Zdržna misel ne potrebuje nikakega "moralnega" natezavanja svojstveno gospodarskih potreb in vidikov. Na drugi

strani pa je samo združna misel prav na gospodarskem področju prava moralna misel, katere edina more znanemu geslu, da naj žive vsi za enega in eden za vse, priboriti vrednost in značaj resničnega dejstva. Zdržna misel polaga vso važnost za gospodarski razmah človeškega življenja, toda podrega ta razmah osnovnim izvengospodarskim res neposrednim življenjskim potrebam ter ciljem poedinca in družbe. Zato bo mogla samo združna misel ustvariti tak gospodarski red, v katerem bosta prišla enakomerno na svoj račun oba stebra človeškega razvoja: samo življenje in to, kar je zanj le kot sredstvo potrebno.

Veber zaključuje sestavek s prenosom na nacionalno in politično vsebino jugoslovanske misli. Veber loči med narodno individualnostjo (slovenstvo) in višjo nacionalno celino (jugoslovanstvo), katere edina bi mogla na eni strani varovati vso kulturno-zgodovinsko posebnost naših ljudstev in njej na drugi strani dati še značnej višje, državne skupnosti. Veburu je bila Jugoslavija več kot samo državna skupnost, ker jo razlikuje od Švice. Ker gradi pravo združništvo od spodaj navzgor in upošteva kulturne posebnosti, more biti gospodarska opora družbe, ki je zgrajena na družinski-plemenskih razlikah (Gorenjci, Preki itd.), na narodno-kulturni enoti takih diferenc (slovenski narod), nadalje v širši, namreč plemensko-rasni skupnosti Slovincem s Hrvati in Srbi, in končno v nacionalno-kulturni in vzporedni državni združitvi vseh Jugoslovanov. To razlikovanje je bilo pač pogojeno po takratnih razmerah in je v veliki meri racionalizacija obstoječega stanja. Zgodovinsko smo na žalost izkušali, da je izkoriščala narod-

nostna skupina, ki je obvladala državni aparat, vse državne ustanove (vojsko, diplomatsko službo, važnejša mesta v državni upravi itd.) v korist ene narodnosti, v primeru Jugoslavije, srbske. V koliko je moglo govoriti o plemensko-rasni skupnosti Slovincem, Hrvatov in Srbov - danes bi bilo treba dodati še Makedonce in Albance - je gotovo veliko vprašanje tako zaradi raznolikosti elementov kot tudi zaradi vprašanja, koliko je sploh

Življenske osnove združne misli

(Zečević nima tega naslova, enako ne Bartelj)

Načelni nauk o združni misli prehaja samo po sebi v pravcati nauk o življenju. Veber vidi v dvojni smeri vedno večjega "posebljevanja" ter "razčlenjevanja" na eni strani in nasprotnega, pa enako vedno večjega "zbistvovanja" in "zoževanja" na drugi obenem prvo in osnovno združno načelo vsega življenskega razvoja. Zdržništvo poudarja enakomerno individualne in kolektivne zahteve gospodarskega življenja. Tudi življenje samo se razvija z znamenju enake borbe proti skrajnemu individualizmu (atomizmu) in skrajnem kolektivizmu (totalizmu). Veber porablja

Zdržna misel in svetovni nazor

(Zdržni kolektor, 1938, str. 55-63; navedbo vira sem tokrat našel pri Bartelju - Zečević tega sestavka ne navaja.)

Vsak svetovni nazor mora obseči v eni potezi vse dejansko vesoljstvo in mora že zato izhajati iz točke, kjer sta svet in življenje v vseh svojih zakonitostih enotno združena. Nuditi mora tudi neko enotno smiselnostno ali vrednostno podobo vesoljstva.

Zdržništvo je človečansko usmerjeno. Človek pa je svet v malem. Vendar poudarja

Zdržna misel in delo

(Zadrugar, 1938, str. 97-99.)

Vsako pravo delo je obenem le delo človeka. Vrednost dela je v vrednosti človeka samega - in v tem smo si vsi enaki. Razlike po vsebini dela so drugotnega pomena. Zdržništvo je izrazita gospodarska misel in zato obenem enako izrazita delavna misel. Zdržna misel zbira gospodarske sile, ker zbira ljudi, ki naj jim bodo sile le v posebno, gospodar-

mogoče smiselno govoriti o rasah na področju Jugoslavije. Za podrobnejšo opredelitev Vebrovega razlikovanja med narodno-kulturno in nacionalno kulturno enoto bi bilo treba upoštevati kako drugo delo Vebra, ker tukaj obeh pojmov ne opredeli. Zdržna misel zahteva po Veburu tudi po sami gospodarski poti tako politiko, ki tako rekoč v eni sapi ohranja posebne, individualne in skupne, kolektivne strani človeškega življenja in obenem ne meri samega življenja le po tem, kar je za življenje samo kot sredstvo potrebno.

organicično analogijo in govori o individualizmu in kolektivizmu kot obolenju družbe. Glede rabe analogije z organizmi so družboslovci danes malo bolj previdni, ker je vedlo do mnogih zlorab.

Drugo združno načelo življenja je, da ne sme iti razvoj vsakokratne širše življenske skupine na račun ožje in ne razvoj ožje na račun širše.

Tretje združno načelo življenja je, da razvoj sredstev ne gre na račun življenja samega. Tako se izkaže, da je pravi načelni nauk o združnem gibanju samo posebna, namreč gospodarska oblika edinega pravega življenskega nauka.

Zdržništvo predvsem, kar je posebej človeško: osebno-duhovni ali razumsko-hotni značaj njegovega svojstva. Zdržna misel zato zahteva, da mora biti z ozirom na človeka vse drugo na svetu, vključno gospodarstvo, le sredstvo. Ker vidi v vsakem človeku in v vsaki človeški skupini v prvi vrsti to, kar je v njem in na njegovo svojstveno človeškega, ne more priznati družbe, ki bi bila že v načelu zgrajena na razliki med ljudmi, na brutalni sili ali na podrejanju človeka gospodarstvu.

sko pomoč. Gospodarsko delo mora služiti človeku in ne človek gospodarskemu delu. Zato tudi podrejuje proizvodnjo potrošnji in ne potrošnjo proizvodnji. Ko bo prevladalo tako pojmovanje dela, bo vplivalo to tudi na druga področja. Tako opravlja združna misel tudi naravnost univerzalno, vsesplošno nalogo delovne vzgoje človeštva.

Združništvo - gospodarski humanizem

(predavanje na 16. občnem zboru Zveze nabavljajalnih zadrug v Ljubljani 30. junija 1937 - Zadrugar 1937, str. 259-264)

Posebnost tega sestavka - poleg drugih že znanih Vebrovih oznak združništva - je njegova formulacija bistvenih znakov združnih misli in vsega pravega združnega gibanja. V združnem slovtvu je mnogo pisanega o "združnih načelih". Prvo formulacijo pripisujejo ročalskim pionirjem (1844), pozneje pa jih je Mednarodna združna zveza točneje opredelila. Zdržna formulacija je bila sprejeta na kongresu na Dunaju (1966) in obsega tudi 6 načel. Po Veburu so ta načela:

Ideja medsebojne pomoči: prvo in poglavito načelo je, kdo in kaj je tisti, ki je pomoči potreben in šele nato, česa je potreben.

Ideja medsebojne gospodarske pomoči: poudarek je na gospodarskem življenju, toda tako, da mora služiti gospodarstvo človeku.

Ideja organizirane medsebojne pomoči: gre za gospodarski sistem, ki daje sami zamisli medsebojne pomoči realni značaj eksekutivnega dejstva.

Ideja svobodno organizirane medsebojne gospodarske pomoči: to je eminentna moralna poteza združne misli, ki je neposredno zgrajena na edinstveni svobodni svojstveno človeškega razuma in svojstveno človeške volje.

Ideja medsebojne gospodarske pomoči ljudi, ki jih spaja neposredna in zato izvengospodarska bližina življenja. Zdržna skupnost je le posebna gospodarska podkrepitev resnične življenske, n.p.r. družinske, narodne, stanovske in končno človečanske skupnosti.

Ideja svobodno organizirane medsebojne pomoči ljudi, ki delajo. Tako združuje združna ideja edinstveno svobodo človeka z enako edinstveno odgovornostjo njegovega, človeškega dela.

Vebrov oris združništva je nekaj edinstvenega in bi bilo želeli, da bi ga kdo predstavil širšemu občinstvu v kakem svetovnem jeziku. Splošno naglašajo pisci o združni misli, da je za združništvo značilno, da ni samo gospodarska tvorba

(Nadaljevanje na 4. strani)

Sedaj manjši prestopki ne predstavljajo več večjih zaprek.

Od 31. marca dalje nova zakonodaja
nudi hitrejša in uspešnejša obravnavanja manjših prestopkov.

Na kak način deluje nova zakonodaja za manjše prestopke?

Do danjšega so Provincialna sodišča obravnavala vse manjše in vse večje prestopke in na isti način. Pravici je bilo zadoščeno, a vse je vzelo mnogo časa. 31. marca 1980: je bil vpeljan nov sodni postopek, ki uravnava obravnavanja manjših prestopkov hitreje in na lažji način.

Kako deluje ta nova zakonodaja?

Če ste sedaj oboženi kakih manjših prestopkov, vam bo dan enostaven formalizem, ki bo vseboval tri možnosti, ki bodo razložene na preprosti način.

1. Podpišete lahko izjavo krivdi (guilty) na drugi strani formularja, in isto oddajate, skupaj s predpisano globo v urad sodišča.

2. Podpišete lahko izjavo da niste krivi (not guilty) in isto oddajate v urad sodišča. V takem slučaju vas bo sodišče obvestilo o času in kraju vaše sodne razprave.

3. Podpišete izjavo, da ste krivi z željo obrazložiti (guilty with an explanation). To je novo zadana možnost, ki jo lahko uporabite, če ne želite osporavati tožnice ter želite le vaše obrazložiti vzrokov, zakaj je bil storjen gotov prekršek. Zapišete lahko za znižanje kazni ali podaljšanje dobe, v kateri morate plačati vašo kazno. Obiščite provincialno sodišče za prekrške, ki je označeno na vašem obvestilu, ali pošljite nekoga, ki vas bo zastopal. Tudi uradne ure so označene na vašem obvestilu in ni potrebna domena za sestanek ob določenem času.

Kaj je krito?

Večina prestopkov proti provincialnim zakonom in odredbam: prometni prekrški, kot so prehitra vožnja, nenonožnja varnostnih pasov ali vpravljanje vozila varno. Prav tak. Tudi prekrški zakonov „Liquor Licence Act“, prekrški na lovu in pri ribarjenju, kakor tudi proti „Motorized Snow Vehicle Act“. V prihodnosti bo ta novi sistem veljal za prekrške parkiranja.

Katere druge odgovornosti še zadevajo mene?

Če se v 15 dneh ne odločite za eno izmed treh možnosti, ali če se ne podvzamete ničesar, kar se tiče vam poslanega formularja o prekršku, bo sodišče odločilo, da vi nočete podvzeti ničesar proti obtožbi. V tem slučaju sodišče lahko odloči obsodbo proti vam in določi kazno. To kazno morate plačati v roku 15 dni po izreki presoje in sodišče je opolnomočeno, da izterja neplačano kazno. Po obsodbi prometnega prekrška, lahko sodišče suspendira vašo vožniško dovoljenje do dobe, dokler kazni ni plačana.

Sedaj, če želite več informacij, kako nova zakonodaja obravnava manjše prestopke, lahko dobite letake (pamphlets), ki so na razpolago brezplačno v prostorih veletržnic (supermarkets), kakor tudi v Provincialnih sodiških uradih. Pišete pa lahko tudi na: Provincial Offences Information, Queen's Park, Toronto.

R. Roy McMurtry,
Attorney General

William Davis, Premier

Ontario

MIRKO JAVORNIK

MOŽ BOŽJE VOLJE

(† Dr. Lambert Ehrlich)

Ta svojevrsni prikaz med revolucijo umorjenega velikega Slovenca, mladinskega vodnika, učenjaka in zglednega duhovnika je vzet iz nove knjige M. Javornika "Pero in čas II", ki je pravkar izšla v Trstu v avtorjevi samozaložbi pri Taboru. Zunanjo podobo ji je dal torontski rojak, arhitekt Vilko Cekuta, ki je tudi zasnoval globoko domišljene in raznoliki vsebini povsem odgovarjajoče simbole k njenim posameznim poglavjem. Teh je v delu sedem! Pisec in umetnost, Dom, Tuje dalje (potopisi), Umišljeni svet (novele in drama), Ljudje, problemi sodbe, Epilog (izbor iz kritik Javornikovega pisanja in iz polemik s predvino kulturno levico ter njenimi tedanjimi in sedanjimi vodniki pod diktaturo Josipa Vidmarja. Knjiga šteje 525 strani in stane 15 US dolarjev. Naročniki in bralci "Slovenske države" jo lahko dobe pri upravi lista, ali pa pri avtorju: M.J., 102 Taussig Place, NE, Washington, DC 20011, U.S.A.

Bilo nas je pet in stali smo na koncu svoje žalostne poti, podobne onemoglih, fantastičnim sanjam. Zdelo se nam je, da smo pred pragom poslednjega obupa.

Pred nami je na obzorju gorel umirajoči dan. Za nami je gorela domovina, mladost, preteklost, vse. Bilo je pod večer enajstega aprila 1941.

Od nekdanje države Jugoslavije je ostalo svobodnega kaj malo. Skoraj samo prostor, kar ga je to uro objel trudni, topi pogled: zverženi Kotorški zaliv, nad katerim so jezno strmeli ostareli črnogorski grebeni, razsekani od božje roke in zdaj od bomb. A še to prgišče prostosti so že od vseh strani naskakovali temni oblaki. Zdaj pa zdaj so jih prebodli bliski — kakor je bolečina nam prebadala srce.

Na to plan morja in gora se je tisto uro zgostila vsa dramatična strahota domov. Strahota, podobna neogibnemu, usodnemu zadnjemu dejanju shakespearevske drame. Videli smo pred sabo vojske, ki so razbite, brez zapovedi in cilja drvele v nič. Videli smo tisoče nedolžnih in krivih, ki so peš, na vozilih ali samo še na svojih željah bežali sem, oklepajoč se norega, praznega upa, da jih tukaj čaka črna rešilna ladja.

Daleč doli na robu zaliva so se previjali dimasti plameni, ki so požirali ostanke jugoslovanskega bojnega ladjevja, kolikor jih je ušlo uničenju izpod neba. Po breznih nad vodami in ol vrtlogavih poteh, ki se vijejo mimo njih, so ležali razbiti stroji, mrtva živina, razmesarjeni ljudje. Po morju je tu pa tam plavalo truplo z začrnelo poltjo in mrtvimi očmi, ki so strmele v prazno očitajoč in preklinjajoč, se je zdelo. Vse je bilo le še zmeda bežečih ljudi in strasti, ki se razvežejo tedaj, ko se človek spači v splašeno žival in misli zgolj nase; ko je pozabil na brata, na bližnjega, na vzor, na kar koli izven sebe.

Nič nas ni moglo več pretresti, predrahtiti ali razjariti. Zdržnili in spogledali smo se samotežno morda le še ob kakem nepričakovanem hrumu, ki se je grozeče zgubil sem izpod oblakov. Kadar se nam je moglo zazdeti, da slišimo letalo, smo se ozrli v južno stran neba, ki je izginjala v rožnih meglah prve noči. A tudi to je bilo bolj iz razočarane navade kot iz prepričanja. Nismo več verjeli, da bi se vrnilo po nas katero objubljenih, ki so dolge ure poprej bila izginila tja, proti Grčiji. Odnasala so v rešitev tiste, ki so dvajset let prizaslужkavali in prislepajevali ta bridki, nezasluženi konec deželi toliko praznih sanj. Ko so odhajali, so nas obdarili s poslednjo prevaro, z obljubo, da bodo poslali letala po nas za pot v svobodo, v nove boje, v bodočnost.

Čim dlje smo čakali, tem bolj so nas od vsepovsod, iz večera, iz srca, stiskale sence. Čim bolj je upadal up, tem končneje se je večala in globila dalja med nami in med onimi, ki so ušli vsemu, kar je čakalo nas. Kralj, ministri, generali, politiki, njihove ženske, vse, v čemer smo dvajset let videli posebejlenje države, moči, oblasti, krmarstva. Zdaj nas od njih ni več ločilo samo rezko razočaranje nad utvarami, v katere smo verjeli vso dolgo mladost, ker so nam jih lagali oni. Tudi nas ni žgala zadnja laž, ko so nas z jalovo pretvezo pustili sredi zdogodcasnega kraškega polja pred Nikšicem, češ da morajo na nujno sejo vlade. Bolj nas je tiste temne ure grenilo in hudilo spoznanje, da hočejo uiti sami na bombnikih, ki so jih zakrinkani morali čakati ob robu gmajne. Čutili smo, da se boje; da nočejo prič ob odhodu, kaj šele, da bi jim mi bili spremljevalci pri poletu na nove prigode, na nove kupčije s krvjo in usodo domovine. Ob tem nam je med preteklostjo in med tem trenutkom krvave resnice zazijala vrzel, vse širja, neskončna, ki je nobena sila ne bo mogla več premostiti. Za nami ni bilo več nič, pred nami manj ko nič: negotovost. Vse, v kar smo nekdaj dni verjeli, so nam podrli in za naprej nam ob begu niso pustili ne testamenta, ne ideje, ne zapovedi. Ničesar.

Ta zavest je bila mrazljiva, steklena ubijajoča, nič podobna tisti mirni, ki jo človek ima, kadar po dognanju vzrokov in učinkov premišljeno potegne črto čez odlomek življenja ali čez kos zgodovine. Zdelo in zdelo se nam je brez presledkov samo, da je zdaj konec vsega, in temu občutki ni bilo moč uiti. Vsa pota pred nami so bila zaprta, za hrbtno pa smo slutili že mrakove sužnosti, ki so grabili po domovini in po nas. Bolečina in obup si nista znala in ne mogla najti drugega izbruha ko vprašanje: »Kdo je kriv?«

Nikdar v življenju še nismo bili v kakem vihranju tako sami in sami nase navezani kakor zdaj. Bilo nas je le pet, a smo še tako postajali drug drugemu breme. Stopali smo vsak na svojo stran, z lastno usodo za edino družico.

Ne vem, kako dolgo smo postavali v teh osamljenih krogih. Na lepem pa je to potrto večnost pretrgal zvonek, miren, skoraj svetel glas: »Čemu tako? Božja volja je, da smo tukaj, ne kje zunaj, a vendar živiti! Očitno so nam namenjene druge, morda večje reči, kakor pa je emigracija. Storili smo vse, kar je bilo v človeški moči in pameti, da bi se rešili. Božja volja nas je hotela imeti za priče naše sramote in majhnosti. Nečesa je zdaj konec. A ne mi ne tisti, zakaj božja volja je, da se življenje vsak trenutek znova rodi. Življenje in zgodovina se nikdar ne ustavita. Vsi smo ju dolžni vedno in sproti na novo začenjati ker nam je tako zapovedano od zgoraj!«

Ni se bilo treba ozreti, da je človek vedel, od koga prihaja ta, prepričane vere in bodrega poguma polna beseda. Samo eden med nami je bil to uro česa takega sposoben. On, sloki, dognani, začuda mirni in začuda živi duhovnik s srebrno glavo, božje vdano dušo in kamnitno voljo. Dr. Lambert Ehrlich.

Kakor zmeraj, tako so tudi ta večer njegove oči zrle čez sedanost in čez ljudi. A vendar je bil tako pričujoč tukaj, tako zavedajoč se časa in življenja kakor nihče drugi od nas. Po videzu je bil tisti čas na kotorskem bregu kakor zmeraj, v vsem podobnem kateremu koli nas tam. Imel je le še več vzroka biti potr in razočaran, zakaj njega so bili osleparili najhrebobzirneje in najzahrbtnjeje. Poklicali so ga na predvečer viharja od doma, češ da pojde kot minister v tujino. Bil je edini strokovnjak za obsejna vprašanja; edini, ki je imel zbranih tovar dokazov o tem, kateri kosi slovenske zemlje so naši od nekdanj in za vselej; edini, ki bi bil po svojem razgledu, po skušnjah iz prve delitve Slovenije in svojih zvezah sposoben, tem dokazom pomagati do veljave ali vsaj do posluha v mednarodnih posvetih. Pod bombardiranjem in skozi gnečo umikajoče se vojske se je prebil čez Belgrad do bežeče vlade na eni njenih kratkih postaj, tam pa so nevre-

dni tekmeči že bili odločili drugače.

A vse to ga v naši temni uri ni žalostilo. Bil je prepričan, da je tudi to božja volja. In zaradi tega je bil ta večer, sredi podirajočega se našega sveta, tudi sredi nas tako sam in tako edini. Mi nismo videli ne luči ne poti, on pa je že živel iz novega začetka, tukaj, pri priči, v brk vsemu.

In zaradi tega je bil tiste trenutke v resnici nekaj drugega kakor sicer. So ure, ko od Boga zaznamovani nehajo biti ljudje in postanejo več kot to — simboli. Ideje, vere, veličine. Tudi on tedaj ni bil več skromni, nevsiljivi duhovnik, ki smo ga poznali izpred oltarja, iz njegove svete besede, in knjig, iz učenja, iz organizacij, s sto področij njegovega dela. Bil je simbol: mož božje volje, njen spoznavalec. Ni svoje vere le označjal, temveč jo je živel, za nas, za vse, kar je bilo našega, nič manj kakor zase.

Ob tisoč prilikah sem iz tisoč ust slišal zatrjevanje o božji volji. Najbrž se mi nikoli ni zdelo, da bi bilo kaj več ko beseda, ki jo je bilo težko verjeti. Ta večer je udarila ko nadangelov klic v samoto ognjene groze in ni mogla biti nič ko resnica.

Ce ne bi bila, bi se ni bi bil v nas zgodil čudež. Ko je tisti mirni, odialjeni glas utihnil v šelestu večernega morja, se je v nas skozi vso dolgo bridkost in topo trudnost začela svetiti misel, vedno bolj zavestna in preprosto trdna, da bo po neskončni noči, ki naš čaka, jutri nov, preroden dan za nas, za dom, za svet.

Imel je dve lastnosti, po katerih ni bil dosti Slovenec. Nikoli ni nobenega stanja, zlasti političnega ne, sprejel za končno. Vsako, naj je bilo za druge lagodno, uspavajoče, ali hudo za maloverne brez jutri, je bilo njemu le prag za naprej ali za nazvoj. Zaradi tega je iz vsake stiske takoj iskal prijemljivega izhoda in verjel v rešitev iz nje zasrdi poroštva iz zaupanja v božjo voljo. Končno je zanj bilo samo kraljestvo božje na Oni strani.

In znal je osvajati ljudi. S čim, ni nihče znal povedati. Z močjo vsestranskega, genijalnega uma? S širino pogleda, z razumevanjem vsega človeškega, v čemer je slabim zmeraj videl nekaj dobrega? V tem, da ni v bližnjem nikdar iskal sebe in zadovoljstva zaradi oblasti nad njim? Z videzom skromnosti in krotke umerjenosti, za katero je pa vsakdo, največ nezavedno, čutil ogenj silnega duha in vere ter se jima rad ali nerad dal podjarmiti? S tem, da je bil vedno vsakomur enak, nikdar nad njim, nikoli gospod, kaj šele gospodar? Kdo ve...

Tudi mi se tisto bridko uro nismo spraševali, kaj v njem nam je dalo blagoslov čudeža. Sprejeli smo ga brez misli kot veliko, neizpodbitno resnico.

Osem let pred tem večerom je bilo povsem drugače. Sredi mladosti ter neugnane volje za nova pota, vzore in boje smo stali pred drugim, drugačnim ognjem: krog kresa na Višarjah.

Tiste čase nismo mladi Slovenci nikjer doma imeli prostora in varnosti za svobodno besedo, za kovanje bodočnosti. Izpod diktature tujih oblastnikov smo za to bežali tja, kjer ni bilo nad nami druge moči ko prsto nebo in sinji plašč Matere Božje. Sešli smo se tam na njegov pritenj klic z vseh vetrov raztrgane domovine: iz Prekmurja in Primorja, iz sosesčine Gospe svete in od jadranskih svetilnikov, iz Stajerske in iz srca našega sveta, iz Kranjske.

Po dnevu ugibanj in načrtov, razhajanj in soglaševanj, složne molitve in nasprotujoče si misli smo kurili sveti, obredni večerni ogenj, ki so mu naša vera in naša pričakovanja dajal še večjo in višjo svetlobo. Prepričani smo bili, da ga bo prej ali slej zagledala in pozdravila vsa razkosana domača zemlja. Tam, vrh mejnika naših treh sužnosti, je tedaj boječe, celo ob odporu najbolj zatiranih, vstajala misel o samostojni in združeni svobodni Sloveniji.

S pojemajočim kresom so ugašale pesmi in glasovi. Noč in daljave so nas prestavljale nekam v drugi, sanjski svet. Ko ni nihče več vedel, kaj bi dejal, ali zapel, je iz teme za nami spregovoril on:

»Ni naključje, da smo se zbrali prav tukaj, marveč je božja volja. Božja volja nam prav na Višarjah razodeva, kaj je naloga Slovencev tam, kjer živimo. Ob temeljih te svete gore se stikajo tri poglavitna evropska plemena. Njihovi valovi, prihajajoči od juga, severa in vzhoda, bi se udarili prav tu. Germani, Romani in Slovani bi prav tukaj skušali drug drugemu riniti mejnike nazaj. A naši očetje so bili modrejši od nekdanjih in sedanjih vodij in vojskovodij. Namesto plotu so na ta otok med tremi narodi postavili hišo božjo. To je edini mejnik v Evropi, ki ne loči, temveč združuje. V višarski cerkvi molimo vsi eno, čeprav v treh jezikih. Nekoč bo tak mejnik vsa naša domovina, ker mora prav ona vezati Jug s Severom in Vzhod z Zahodom. Sama ne sme biti ne eno, ne drugo, ne tretje, ne četrti. Ostati mora, ko so Svete Višarje. To je božja volja. A to nalogo bo mogla izpolnjevati le v svobodi, ne pod gospodarjem, ki bi sedel na kateri koli strani tujega neba. Božja volja je, da mi vsi za to svobodo delamo, ne samo čakajoče živimo, ker se božji volji nihče ne sme lagodno izmikati!«

V tistem nočnem, skrivnostnih pobliskov in neznanih, pritaženih šepetov polnem svetu smo bili bliže zvezdam kakor zemlji. Ob njegovih mekih a neizprosnih besedi smo vsaj za trenutke živo čutili, da je božja volja resnica, prisotna povsod: v življenju, politiki, v usodi narodov — če ljudje verujejo vanjo, kakor je veroval on.

Kadar mislim nanj, zdaj že zdavnaj mrtvega, se mi zmeraj obuja tisti dan v aprilu 1941. Med požirkoma grenčice, ki sem ju v presledku treh ur pil z nekom v samotni gostilni sredi Črne gore, je uradno nehala obstajati država, ki so nam dopovedovali, da bo za zmeraj naš dom in zavetje. Kralj, ki mu krone niso utegnili niti pomeriti, je komaj še pravi čas stopil s prestola, da je odletel v tujino. O nekdanji oblasti in njenih imetnikih ni bilo več sledu, izginili so, ko da je sonce posijalo na slano. Mi smo bili neboljlene priče strahotnemu veličanju konca in človeške majhnosti, za katerima je vstajala pošast kaosa.

Nekje sredi tistih treh ur smo se prebili do ministrskih letal, ki so se že zaganjala za beg brez nas, steska in hrope, ko da jih zavira naša kletev. Te ni mogla ukrotiti niti rosa blagoslovljene vode, ki jo je on, najhuje izdani med nami, med posmehi nevernikov škropil na počasi dvigajoče se stroje in njihov neverdni tovor.

Ob njegovi odpuščajajoči veličini nas je na mah bilo našega srda sram. Za sramom nas je bila samotnost in si je počasi našla edino oporo v njem, ki je ostal z nami do tega konca, da smo v njem začeli čutiti skoraj zadnje poroštvo za življenje samo.

Spričo tega ni čuda, da smo po tistem, kar se je sgodilo nekaj pozneje, doživeli enega najhujših trenutkov v življenju. Vozili smo po samomorilskem ovinku nazaj — kam? — tako hudem, da so se mi na njem nehotne stisnile pesti in srce. Preden smo se izgubili med nove skale, sem se naglo ozrl, toliko da sem še videl, kako je izza kamnitega vogla pridrel naslednji avtomobil, se pogнал čez rob ceste ter v loku treščil v neznano praznoto pod njo.

Zavpil sem, da je naše vozilo morda zgolj zaradi divjega glasu obstalo, in planili smo ven. V onem drugem, ki nismo vedeli, kaj je z njim, je bil on. Na tej krivi poti smo prišli ob vse tako, da izgube kogar koli od nas, kaj šele njega, ne bi prestali. Vsaj tako se nam je tisti trenutek zdelo.

Zdrveli smo nazaj do zavoja. Pod cesto, na robu brezna, smo videli avto, ki ni dajal več glasu. Tudi v njem se ni gnilo nič. Bil je čas opoldanske brezupnosti sredi Krasa, kamen je gorel v spomladanski pripeki, brinje je pijano dišalo in nekje je škrlat pel mrtvaško uro.

Ne vem, kako smo ga potegnili iz hromega stroja. Ležal je pred nami siv na sivi čeri, v obraz bled in miren, ko da se ni zgodilo nič. Petero ušel

se je v strahu napenjalo, da bi slišali, če mu bije srce. A preden smo se prepričali, če je živ ali ne, je odprl oči in spregovoril mirno ko zmeraj: »Nič ni hudnega. Malo me je pretreslo. Božja volja je, da sem ostal. Morda zaradi vas. Nič ne bodite potrti. Zdaj ne bo več utvar in bomo znali hoditi po pravi poti. Po poti lastnega spoznanja. Čaka nas veliko delo. Božja volja je, da prebolimo vse, kar smo te dni videli in trpeli; da živimo.«

Njegov spet trdni, kakor iz večnosti prihajajoči glas, je preglušil naš smrtni čas na tisti trpki planjavi. Iz njega je znova zvenela resnica, večja od vse žalosti sveta, od strahote njegovih polomov in od človeške poniglavosti. Resnica o božji volji.

Tivat, v Boki Kotski . . . Tisto prvo noč po izdaji smo prespali tam, neke v senci dremave vile, v udobnih avtomobilih, nezapisani dediščini po pobeglih dveh slovenskih ministrih; v varstvu njihovih zvestih orožnikov, ki so videli v nas zadnji, simbolični ostanek državne oblasti. Tak vedež nam je poleg vozil dajalo še nekaj zunanjih znamenj: pisalni stroj, ki ga je iz Belgrada prinesel eden med nami, uradnik zunanjega ministrstva; pečat ministra brez portfelja, edini za vso vladu, ki ga je meni, tri dni šefu svojega kabineta, zaupal Franc Snój. Z njim smo dali službeno mož slovensim nalogom za redke urade, ki so še poslovali in od katerih smo zahtevali podporo — streho in kruh — »U ime Nj. veličanstva Kralja Petra II. Karadjordjeviča, i u saglasnosti sa predsednikom ministrarsko saveta . . .« čeprav ni nikoli prišla.

Drugi dan smo navsegoda našli zapuščeno cerkev in se zatekli vanjo za jutranjo mašo, ki jo je brał on, edini posvečeni med nami. Hostije je k sreči prinesel od doma, nekaj vina nam je ostalo s poti do sem. Veseli svetniki so začudeno strmeli na našo potrost, ki je hrepelena po glasu od Boga. Od drugod, se je zdelo, nam ga ni bilo več moč pričakovati nobenega.

Dejal je, da ne bo pridigal. A ko nas je pri zadnjem blagoslovu videl spet nekam nejeverne, je le spregovoril:

»Zaradi hudega okoli sebe se ne zavedamo, da živimo velik trenutek. Naša navzočnost spreminja to cerkveno v zadnji kos svobodne slovenske zemlje. Taka je božja volja. Naš vladar je zdaj le še Mati božja. Z Višarj, z Brezji, z naših žalostnih in veselih gora. Njej v čast in za dokaz naše vere v bodočnost zapojno edino himno, ki jo imamo od vseh naših začetkov!«

In zadonela je »Ti, o Marija, naša kraljica,« najprej z močjo angelske pozavne iz njegovih ust, zatem boječe iz naših, dokler nismo zadnje prošnje peli vsi v nem trdnem zvenu, vsi v rastoči želji, da bi nas slišala daljna domovina, ki nismo vedeli, kaj je to uro z njo.

Dolgo dopoldne smo prestremeli na obrežju praznega zaliva, z očmi, zabadanimi v njegova vrata, da bi videli kdaj se bo njih prikazala objubljenega »angleška ladja«, ali kdaj morda še kje bliže vzniknila iz vode podmornica in nas odvedla v prostost. Začenjal nas je grabiti glad, a namesto kruha je bil povsod le kamen.

Proti poldnevu je nekdo prinesel novico, da je edina cela in odprta gostilna v mesecu dobila nekaj obnov za kosilo. V naglem koraku smo se napotili tja. Vrata je oblegala lačna množica, največ v uniformah s pozlačenim našitki na ramah. A na pragu je stala košata, še mlada, lepa, močna ženska ter na oko in po svojem merilu odločala, kdo je vreden kosa mesa in vina pod njeno streho.

Začeli smo se s prestrašno silo riniti čim bliže vходу in njegovi stražnici, a nas je brž zavrla njegova mirna beseda:

»Počasi in zlepa, gospodje! Če je božja volja, bomo tudi mi dobili svoje. Če ne, pojdemo iskat drugam.«

Se preden je dobro končal, je ženska planila s stopnice in je bila v trenutku pri nas skozi vso kričečo gnečo, ne da bi vedeli, kako.

»Gospod profesor, kaj pa vi tukaj?«

»Bežim pred Nemci. In ti prijatelj prav tako.«

»Pa vas niso ministri vzeli s seboj? Včeraj so ušli na Grško.«

»Niso. Ni bila božja volja. Zdaj iščemo česa za pod zob. Smo še tešč.«

Potegnila ga je za roko in v trenutku, dveh smo bili skozi vse osuple gruče vojaščine in skozi vrata. Povedala mu je ime in spoznal jo je, da je nekdanj bila v Marijini družbi za služkinje, ki jo je pri vseh svojih učenih nalogah in javnem ugledu dolga leta vodil v ljubljanskem Rokodelskem domu. Skoraj s solzami v očeh nam je pričarala mizo v oddaljenem, za silo mirmem kotu in nenehno spraševala, kaj, kako, zakaj, da ji skoraj ni utegnili odgovarjati; vse v zatajevanem presenečenju nad svidenjem.

Dobili smo mesa, kruha, vina in obilju, da se je vse nevoščljivo in radovedno čudilo njeni skrbi za resnega, dostojanstvenega, prezgodaj sivega duhovna z zasanjanim obličjem, ki si še sredi te zmede sovraštva in strahu upal nositi črnino s kolarjem.

Po jedi smo si mi posvetni prižgali cigarete. On se je rahlo presedel in se zagledal v mizo ne daleč od naše. Za njo je bila skupina tuje, elegantno oblečenih, zmrdavo vzvišenih ljudi, ki so pili žganja in premišljeno kadili cigare. Njegovo strmenje je pretrgala naša skrbnica, Marta iz evangelija, če je kdaj katera bila:

»Bi še kaj? O gospod profesor, mar nimate cigar?«

Ni jih imel, čeprav so bile morda edini zemeljski užitek, kateremu se pri svoji askezi ni odpovedal. Ni jih imel, ker je namesto njih na zapoznelem begu iz Ljubljane čez Belgrad, Srbijo in Bosno pa do sem tovoril s sabo težke kovčega, polna dokazil o naši pravici do slovenske razkosane zemlje, edini mednarodno kaj vredni arhiv, ki smo ga tedaj kje imeli. Rahli dim od tuje mize mu je zdaj moral še ostriti potrebo po tem tolažilu.

Gostilničarka je naglo stopila k gospodom v sivem ter začela najresnejšemu praviti nekaj na uho. Pogledal jo je nejeverno, potem pa pokazal na skrinjico pred sabo. Vzela je iz nje zajetno smotko, jo v vzdignjeni roki odnesla do nas ter jo dala njemu:

»So Angleži. Rekla sem, da rada kadim cigare.«

Oni tam so strmeli za njo, radovedni za usodo svoje dragotine. Potem so s krikom prebili togost in se spustili v ploskanje. Pritegnila jim je vsa gostilna.

Bili so od bežečega angleškega veleposlaništva v Jugoslaviji z ambasadorjem na čelu . . .

Po kosilu se je opravičil in šel po svoje. Morda na brev, na katerega niti pod bombami ni pozabil. Dobili se bomo čez triure pri avtomobilih. Božje volje tokrat ni omenil, a nam je vera vnov utrdila. V malem nas je morda prepričala še bolj ko v velikem . . .

Ko se je vrnil med nas, je spet mirno, kakor vselej, začel:

»Dobil sem se z Mr. Greyem, prvim tajnikom britanske ambasade. Njega in druge je zanimalo, kdo smo, kaj hočemo, kam mislimo. Poslanik mu je naročil, naj me poišče in zve. Povedal sem mu, da sta nam naša ministra objubljala rešitev ven kot svojim sodelavcem in kako sta nas v Nikšiću nešportno pustila na cedilu. Morda je o nas že kaj vedel, zakaj vprašal je, če je med nami ta in ta. Predočil sem mu slovenski problem in stisko. Poslušal je in nazadnje dejal: 'Kaže, da bi se mi, diplomatiko osebe držav pod nemško zasedbo in morda še kdo drugi, le utegnili rešiti iz te pasti. Ne morem seveda obljubiti ničesar. A če poj-de kdo iz te jugoslovanske tolpe tukaj z nami, bo to vaša slovenska skupina. Računamo na podmornico jutri zjutraj. Seveda se bo vse držalo nas, zaradi česar se bomo z lažnimi šepeti o odhodu skušali otrestiti čim več balasta. Vi se ne dajte begati. Danes podnevi ne bo nič. A ob sedmih zvečer bodite vso noč pred vilo, kjer stanujemo mi. Dokler bo luč na vogelnem oknu, se ne ganite nikamor. Sprožili bomo nekaj alarmov za znebitev nezaželenih, a se ne menite za to. Ko bo ugasnila svetilka, se pripravite. Drugo boste zvedeli tedaj.«

Premolknil je ter nas pogledal, potem pa je dejal:

(Dalje na naslednji strani)

KULTURA

• Slovenski pevski tabor.

V Sentvidu pri Stični bo 22. junija četrti Tabor slovenskih pevskih zborov pod geslom "Pojo nam ljudje". To pevsko srečanje je postalo največji pevski nastop v Sloveniji. Letos se bo vršil po zaključku gostovanja zamejskih zborov na Dolenjskem. Za ta ljudski tabor slovenske pesmi, na katerem bodo združeni zbori zapeli 11 ljudskih pesmi, se je doslej prijavilo že nad 120 zborov.

• Koroški kulturni dnevi.

Letošnji Koroški kulturni dnevi v Celovcu so bili posvečeni predšolski vzgoji otroka, s posebnim poudarkom na dvojezično vzgojo in jubilejem iz novejšje zgodovine koroškega ozemlja.

† DR. FRANC SUŠNIK

Umrli je profesor, pedagog, pisatelj, slovstveni zgodovinar in kulturni delavec v najzlahtnejšem pomenu besede. Njegovo temeljito in obsežno delo je poglavo globoke korenine ne samo v Ravnah in Prevalju, njegovem domačem kraju, temveč tudi v Koroški na obeh straneh meje in v širši domovini Sloveniji. Umrli je 22. februarja v slovenskegaški bolnici v starosti 82 let.

Dr. Sušnik je obiskoval gimnazijo v Celovcu, germanistiko in slavistiko je študiral v Zagrebu in Ljubljani. Leta 1924 pa je bil na zagrebški univerzi promoviran za doktorja filozofije. Od leta 1922 dalje je služboval kot profesor na srednjih šolah v Murski Soboti, v Beogradu in na klasični gimnaziji v Mariboru. Ob okupaciji Maribora je bil ravnatelj učiteljskega. Vojni čas 1941 do 1945 je priživel v Prevaljah, v gestapovskem zaporu v Celovcu, v konfinaciji v St. Pavlu v Labotski dolini in v koncentracijskem taborišču Dachau. Po povratku iz Dachau je prevzel vodstvo novo ustanovljene gimnazije v Ravnah, do svoje upokojitve leta 1962, ko je prevzel vodstvo Studijske knjižnice do svoje smrti.

Dr. Sušnik je bil priljubljen vzgojitelj, predavatelj in govornik. Napisal je več samostojnih knjig, med katerimi je najpomembnejša Pregled svetovne književnosti. Pred smrtjo je pripravil drugo izdajo. Kot človeka ga je odlikovala velika prisrčnost in preprostost. Umrli je velik Slovenec.

Delavci — lastniki podjetij?

Ker je večina lastnikov kapitala interesirana predvsem na kar največjem dobičku, se posebno v dobah gospodarskega zastoja večajo primeri, ko opuste manj dobičkasna podjetja in puste delavce na cedilu. Posebno v krajih, kjer je to edina industrija, lahko pomeni tako početje tudi gospodarsko smrt cele občine. V več primerih so skušali delavci sami rešiti položaj na ta način, da so prevzeli (z nakupom dobrega dela delnic in večkrat znatnih posojil od javnih oblasti) vodstvo podjetja sami. Pri tem se pojavlja zlasti v večjih podjetjih težava, da večkrat delavci ne razpolagajo z zadostnim znanjem, da bi uspešno vodili podjetje in zagotovili prodajo svojih izdelkov. V Kanadi je sedaj več primerov, ko je uspelo najti primerno kombinacijo upravnikov in delavcev, ki je v kratki dobi spremenila izgube v dobiček ter tako ohranila ne samo podjetje, ampak tudi delovna mesta delavcev in gospodarstvo podlaga občin. Upravniki vztrajajo na 51% lastništvu, ki jim omogoča svobodo v odločanju. Upravniki organizirajo tudi potrebna posojila in včasih direktne podpore, delavci pa vložijo približno ¼ potrebnega kapitala. Kot lastniki so preko svoje strokovne organizacije seveda aktivno udeleženi pri važnih odločitvah. Ker postanejo tako bolj neposredno zainteresirani na uspehu podjetja, povečajo svojo storilnost in so bolj pazljivi glede vsake potrate ali poškodbe. S povečano storilnostjo se take tovarne lahko zopet dobro uveljavijo na trgu in nekatere celo razširijo svoje obrate.

NOVO PRIZNANJE SLOVENCEM V SVETU

Poglavje o Koširju v ameriški publikaciji

Dne 22. julija 1979. je Clevelandu izhajajoči ameriški dnevnik "The Plain Dealer" objavil sliko mehiške znamke v čast Angleža Sir Rowland Hilla kot izumitelja poštnih znamke. Ameriški časnikar Stephen Esrati je po avstrijskih virih omenil tudi "Laurenza Koschierja iz kraja Bischoffsack na Kranskem (Upper Carniola), v čigar čast so leta 1979 Avstrijci izdali znamko. Že 5. avgusta istega leta pa je ta največji ameriški dnevnik v državi Ohio objavil nov članek pod naslovom "Slovenian Historian Clarifies Issue" (Slovenski zgodovinar pojasni zadevo), kjer objavlja poročilo univ. profesorja dr. Edija Gobca o Slovencu Lovrencu Koširju iz Spodnje Luče pri Škofji Loki kot resničnem očetu poštnih znamke. Poročilo je bilo za uredništvo tako prepričljivo, da je ob sliki jugoslovanske znamke (s sliko Koširja in njegove rojstne hiše iz leta 1948) tiskalo vrstico: "Lovrenc Košir je izumil znamko."

Čeprav so slovenski listi v Clevelandu o tem slovenskem uspehu v ameriški javnosti molčali in je nek pristranski uvodničar je pet dni po objavi članka v ameriškim časopisu udaril po ljudeh, ki posvetijo pretežno del svojega življenja odkrivanju raznih slovenskih velikánov, kar je enostavno ožigosal kot sovražnim in pretiravanjem, ki se mu tuji smeji, so na srečo tuji pokazali

mного več spoštovanja do slovenskih podvigov kot ta slovenski uvodničar. Ne poznamo nikogar med skoraj pol milijona naročnikov ameriškega lista, ki bi se bil posmejal slovenskemu očetu poštnih znamke Koširju. Pač pa je sredi avgusta dobil prof. Gobec pismo iz ameriške prestolice Washingtona, v katerem mu je ameriški znanstvenik in filatelista dr. Abdul G. Khan sporočil, da mu je nek ameriški prijatelj iz Clevelanda poslal izresek o Koširju iz dnevnika "Plain Dealer". Dr. Khan, ki je zaposlen kot višji analizer pri ameriškem ministerstvu za zdravstvo, vzgojo in socialno skrbstvo, je profesorja Gobca naprosil, naj napiše obširno angleško razpravo o Koširju in objavi, da jo bo objavil v knjigi "Austro-Hungarian-Slavic Postal History Project" — to je, v ameriški in mednarodni publikaciji o zgodovini pošte v avstrijskih, madžarskih in slovenskih deželah. Pred kratkim je prišla na trg 104 strani obsegajoča angleška publikacija, ki objavlja kot "special feature" (izredni prispevek) obsežno in skrbno dokumentirano razpravo o Slovencu Koširju kot očetu poštnih znamke.

Prof. Gobec v razpravi najprej predstavi zgodovinsko in sociološko ozadje in zorni kot, iz katerega je treba ocenjevati Koširjevo delo na področju

poštne reforme in izuma poštnih znamke. V drugem delu razprave objavlja Koširjev življenjski opis in v tretjem delu prikaže Koširjeve dalekosežne poštne reforme, ki so žal od začetka naleteli le na gluha ušesa ljudi, ki niso znali ceniti njegovih misli in dela. V četrtem delu razprave avtor primerja Koširjev doprinos s predlogi Angleža Sir Rowland Hilla in Skota James Chalmersa, ki sta bila doslej v svetu najbolj priznana kot očeta poštnih znamke. Z močno dokumentacijo iz angleških, nemških, slovenskih, srbskih in francoskih virov končno avtor neizpodbitno dokaže naslednje zaporedje prvih predlogov za uvedbo poštnih znamke:

1. Slovenec Lovrenc Košir je poslal svoj predlog za uvedbo poštnih znamke avstrijskemu finančnemu ministerstvu decembra, leta 1835;

2. Anglež Sir Rowland Hill je prvič predlagal pošto znamko januarja, leta 1837; in

3. Skot James Chalmers je, v kolikor je mogoče dokazati, predložil svoj predlog za pošto znamko šele februarja, leta 1838.

Glede zgornjih datumov za Hilla in Chalmersa je v glavnem strinjajo vodilni angleški strokovnjaki, kot tudi važnejši protučevalci poštnih zgodovine drugih dežel. Na strani 65 prof. Gobec objavlja fotografsko reprodukcijo pisma avstrijskega poštnega ministerstva z dne 22. maja 1836, v katerem ministerstvo potrjuje sprejem Koširjevega predloga nalepne poštni znamke z dne 31. decembra leta 1835. Tako avtor z verigo dejstev in neizpodbitnih dokumentov dokaže, da je resnični oče ali izumitelj poštnih

znamke Slovenec iz okolice Škofje Loke, Lovrenc Košir. Urednik publikacije dr. Khan pa je zapisal, da je ta razprava izreden doprinos k svetovni zgodovini pošte in poštne reforme, saj je to doslej najizčrnejše delo o Koširju v angleškem jeziku. V poglavju sta objavljeni tudi sliki jugoslovanske in avstrijske znamke v čast Koširju, poleg slik Škofje Loke in Ljubljane. Ker bo ta publikacija prodrla tudi v vodilne knjižnice in na pošta ministerstva številnih držav in jo je uredništvo že razposlalo tudi vodilnim filatelističnim organizacijam po vsem svetu, obstoja upanje, da bo svet dobro stoletje po Koširjevi smrti končno priznal Slovenca Koširja kot resničnega očeta in izumitelja poštnih znamke.

Naj tu še omenimo, da je Slovenski ameriški inštitut — Slovenian Research Center of America, ki ga vodi prof. Edi Gobec, že lani poleti sprožil akcijo za izdajo ameriške znamke v čast Koširju. To akcijo je že podprl vodilni ameriški filatelista, dr. Khan, ki osebno pozna vrhovnega ravnatelja ameriških pošt, Mr. Bolgerja, s katerim je zastopal Ameriko pri odkritju poštnega muzeja v Parizu. Zelo zanimivo je tudi dejstvo, da je generalna direkcija mehiških pošt dne 5. decembra 1979 sporočila prof. Gobcu, da so v Mehiki ustanovili posebno komisijo, katere naloga bo, da skrbno prouči delo in zaslugi slovenskega poštnega reformatorja Lovrenca Koširja.

Kdor koli bi želel podpreti izid ameriške poštni znamke v čast Koširja, naj to željo sporoči na naslednji naslov:

Hon. William F. Bolger, Postmaster General, 475 L'Enfant Plaza West, S.W., Washington, D.C. 20260 USA.

Slovenski ameriški inštitut pa vabi slovenske organizacije, ustanove in ugledne posameznike, da se zavzamejo za izid Koširjeve znamke tudi v raznih drugih državah, kot n.p.r. v Italiji, Franciji, Nemčiji, Sovjetski zvezi, Argentini, Braziliji, Avstraliji in drugod. Organizacije in ustanove, ki se bodo resno zavzele za nadaljnji Koširjev prodor v široki svet, dobijo brezplačno kopijo dr. Gobceve razprave in dokumentov, če pišejo na naslov:

Slovenian Research Center of America, Inc. 2922 Eddy Road Willoughby Hills, Ohio 44092 USA.

Naj mimogrede omenimo, da bo izšlo poglavje o Koširju tudi v obširni angleški knjigi o slovenski dediščini, ki jo je skupaj s sodelavci pripravil prof. Gobec in ki izide v nekaj mesecih.

Veseli smo, da vkljub vsem težavam in polemom slovensko ime prodira v svet in se tako Slovenci tudi v svetovni javnosti vedno bolj uveljavljamo kot izredno žilav in ustvarjalni narod.

S.R.C.

• Baragov koledar za l. 1980 je posvečen spominu 150 letnice Baragovega prihoda v Severno Ameriko. Ker bo v ZDA l. 1980 posvečeno družini, prinaša koledar za vsak mesec sliko Barage v položajih, v katerih je razvidno, kako si je prizadeval vzgajati, reševati in pomagati odpravljati krivice. Slike je narisal Robert Boch, njegova žena Anita pa je prispevala besedilo. Letna članarina Baragove zveze je \$5.-, dosmrtna pa \$50.- Naslov: Cause of Bishop Frederic Baraga, 239 Baraga Ave., Marquette, Michigan 49855, U.S.A.

• Nekoč slovit radijski duhovnik Charles Coughlin je umrl v starosti 88 let. Njegovi radijski govori od l. 1926 do 1940 so našli velik odziv med občinstvom. Ceni, da so ga poslušali v 30 milijonov domov. Ostro je napadal Jide in komuniste. Cerkev je dosegla, da je l. 1942 prenehal s svojimi oddajami in pisanjem. Kot župnik pa je deloval še do svoje upokojitve l. 1966.

VEBROVA FILOZOFIJA ... (Nadaljevanje z 2. strani)

(nekateri to celo zanikajo), ampak obenem tudi družba oseb in da je ta znani izražena tudi v poslovanju, združ (en glas brez ozira na število deležev, omejena višina obrestovanja deležev, itd.). Tudi vzgojno poslanstvo združništva ter služba človekovim potrebam sta naglašana. Večina piscev pa vendar razpravlja o bolj tehničnih problemih združništva. Znana so tudi dela, ki govore o združništvu kot o srednji poti med kapitalizmom in komunizmom, toda ta poudarjajo bolj zgodovinsko izpriznato pomanjkljivost obeh in le redki (ena taka izjema je Weipert) utemeljujejo združništvo na dvojnosti človekove narave kot Veber.

Kot sem že omenil, je treba čestitati tako Slogi kot Zorku Simčiču, da so pripravili in izdali to knjižico. Škoda je le, da zbirka ni bolj popolna. Na razpolago sta namreč dve bibliografiji Vebrovih spisov: Serafin Začevič, O.F.M., France Veber, Idejni razvoj slovenskog filozofa. (Esej z bibliografijo je bil objavljen v reviji Osoba i duh, VII/1 Madrid 1955) ter Ludvik Bartelj, Bibliografija. Dela dr. Franceta Vebra, prikazi in ocene njegovih del ter razprave o njegovi filozofiji (Ljubljana 1972). Zlasti Začevičeva bibliografija omeja precej dodatnih del, tako da Simčičeva trditve, da predstavljajo ti članki vse, kar je o združništvu izpod njegovega peresa "izšlo" (str. 12), ne odgovarja stvarnosti.

Od 15 nabranih člankov in razprav niso bili vključeni: Morala in združno gibanje (Zadrugar, 1934, str. 97-100) ter Zdručna misel in politika (Zadrugar, 1936, str. 65-68), ki sta dejansko del razprave Etika združne misli (Slovenski svet) kot tudi Masaryk in združništvo (Zadrugar, 1937, str. 353-356), ki je bil poklon češkemu državniku.

Članki so objavljeni v kronološkem redu, čeprav Simčič ne daje podrobnejše oznake virov

OBIŠČITE

"LE CAFE"

25 Belair St. Tel. 967-5911
TORONTO
Marta in Bob

Zormann & Tompa Insurance Agencies Inc.

CAR • FIRE • MORTGAGE • LIFE • 730 BROWN LINE, TORONTO M8W 3W1 • 252-4666

JOHN D. TOMPA
President

V slučaju, da prodajate ali kupujete novo hišo, se prav tako lahko obrnete na me.

Spoštovani,
Pred kratkim je bila ustanovljena NOVA SLOVENSKA ZAVAROVALNA AGENCIJA, katere vam hudi vse vrste zavarovanja. Videli smo veliko potrebo po agenciji, katere bi lahko hitro in poceni izpolnjevala potrebe mnogih Slovencev. Ob prihodnih prilikah v zvezi z zavarovanjem za avto, hišo, požar, pohištvo, podjetja, zdravstvena in življenjska, se lahko z zaupanjem obrnete na nas. Moja 6 letna praksa pri drugih zavarovalnih podjetjih vam garantira najboljši servis. Priprajajte se sami.
Vaša za varnost in uslugo John Tompa Bus. 252-4666, Res. 252-2766

P.S. Izpolnjujemo tudi Income Tax. Pridete lahko direktno.
730 Brown's Line, na nasprotni strani Slovenske Cerkve.

Tel.: 252-3787
726 BROWN'S LINE, TORONTO
M8W 3W1

ZORMANN & TOMPA LTD.

MOŽ BOŽJE VOLJE

»Tako je govoril Anglež. Zdi se, da se bomo le rešili, zase in za druge. Saj veste, po čigavi volji ... Stopimo v cerkev ...«

Bili smo brez glasu in brez misli. A nezavedno je začelo rasti v nas nemogoče, neverjetno, fantastično upanje. Kaj je res kje svoboda celo za nas?

• • •

Čakali smo do enih po polnihi. Luč je gorela mirno, skoraj v posmeh hrumnemu, zmedenemu zaganjanju vozil in ljudi, ki so trikrat zdrveli kdove kam. Mi smo po vsakem potihnjeno topo zadremali ko od čudne brezvoljnosti pred ciljem. Čul je samo on in molil in nas začasa prebudil. Sami bi se bili težko.

»Luči ni več. Bodimo pripravljeni, v božjem imenu!«

Od nekje je prilezla sikajoča beseda:

»Vsi za voznikom z utripajočimi rdečimi svetili! Ne se ustavljati, ne zavijati nikamor!«

A naših avtomobilov ni bilo več. Nad državno so ubupali celo njeni najbolj trdni varuhi, žandarji; poslednji dokaz, da je res ni več. Pobegnili so v kdove kako rešitev brez nas, do pred nekaj urami svojih gospodarjev.

Toda Mr. Grey nas je s svojo imperialno besedo potaknil v vozila danskih, belgijskih, grških, holandskih in norveških diplomatov. Začele so se ure pošastnega, sanjskega dira navzgor, navzdol, v bolečih skokih, po ovinkih brez števila, kjer nas je naglica metala navzven; iz teme v temo, zmeraj v strahu pred izdajalskimi odbleski mesečine z morja; v skrbi za pešajoče stroje; pot na konec najdaljše noči v življenju.

Ob svitu, ko se je zdelo, da moramo biti že čez vso Albanijo, morda kje v Grčiji, smo se upehani ustavili na tivitskem bregu od včeraj, ob robu katerega je pa zdaj čakala velika motorna jadrnica, na njej mornarji v angleških pokrivalih. Proti ladji se je navzlec nočnim ukamom rinilo nekaj malega ljudi, za nas, preplašene, še zmeraj dosti preveč.

Bili smo med zadnjimi v nočni kači vozil in zadnji tudi zdaj v tej jutranji vrsti čakajočih rešitev. Stali smo mirno, čeprav podrhtevaje od poslednje skrbi, ali bo ali ne bo. Nekdo je s krova klical imena izbranih. Stražnik na stopnicah je za nas neznansko počasi preverjal izvoljene, ki so se poganjali predenj.

Politik, ki je tudi prehitel dr. Ehrlicha na begu za kraljem in vladjo od Beograda do Sarajeva, a je njega prav tako prenašal nageljši, spretnjši dirkač, je zdaj opblastno stopil do nas in skoraj zarežal:

»Profesor, kaj zaboga čakate! Stopite naprej in zahtevajte, naj nas spuste na krov. Povejte jim, da sem tu jaz. Morajo me poznati!«

On ga je brez zamere pogledal ter tiho a trdno dejal:

»Ne! Če je božja volja, bomo prišli na vrsto tudi mi. Objubili so mi, da nas bodo vzeli s seboj. Vem da nas bodo, če so rekli in če jih kaj poznam.«

»Vraga poznate in veste vi! Če bi vodil skupino jaz, bi bilo drugače!« je surovo odvrnil politik.

»Prav, pa poskusite vi!« je vdano odgovoril mož božje volje in se zazrl v vse svetlejšo nebo.

Oni se je zrinil do stopnic in začel nekaj zaupno, sladko in ponižno dopovedovati mornarju, poldrugemu od njega. Vojak je imel oči samo za gnečo krog sebe in ni bilo videti, da bi ga poslušal. Potem mu je potisnil v prsi samokres. Mogočnik, na mah neznan, je prihuljeno preskočil vse stopnice nazaj ter se izgubil k dami, ki ga je čakala ob robu množice. Poslej ga nismo več videli vse teden, ki smo ga preberali v iskanju zavetja po kotorskih mestecih, ne vso dolgo vojsko.

Držal se nas je tam od Nikšića in se vedel, ko da bi mu kdove kakaj bili dolžni družbo in pomoč. Zdaj sem se spomnil, da je vso pot plašno ugibal, kdo bo zasedel Boko, ali Mussolini ali Hitler. Se davi je dejal, da bo skušal priti do Nemcev, če nas bodo Angleži pustili na cedilo. Skušal sem razvozlati uganko nasprotja: mi bežimo pod Nemci, on hrepeni podnje ...

A preden sem bil vprašanjo do kraja, je s krova zadonelo:

»Dr. Ehrlich and his folk!«

Bilo je preveč in navzlic pričakovanju preneprizadevanju in prerese, da bi se bili utegnili predramiti v radost. Ne vem, kako smo zlezli, ali zleteli, mimo straže in ograje. Ni se bilo v nemi sreči moč niti spogledati, pa so nas motorji že sunili od brega. Za nami se je zagnalo v vodo nekaj desetnih naslednjih, a tiste redke, ki bi bili morda zlezli na varno, so vojaki s težkimi škornji zbrali v morje in jim za slovo streljali v vodo. On pa je obzirno vzel iz žepa molek in začel prebirati jagode na njem.

• • •

(Nadaljevanje s prejšnje strani)

Vse dopoldne smo se vozili vzdolž vijugastega brega v zalivu. Dva, trikrat smo se ustavili v gostih sencah, da so povsod spustili na kopno po enega skrivnostnega moža, ki se je z zagonetnim bremenom izgubil v strmino, ne da bi se bil ozrl. Navzlic nagnetenosti je bilo na ladji prita-jeno kakor po izpolnitvi velikega pričakovanja in v želji po še večjem. A po nekaj minut smo zaslišali rotoč glas, ki je ponavljal zmeraj isti klic v radio. »Ovde trabakul Sveta Marija! Javite se!« ter pred njim in po njem nekaj nerazumljivih števil. Proti poldnevu je prošnja utihnila. Upanje, ki je z vsako ponovitvijo žgoče upadlo, je z molkom spet vzraslo. So dobili zvezo, odgovor?

Tedaj smo bili že zunaj kotorskih tesni, se bližali Budvi ter se nazadnje pripeli na njeno nabrežje. Angleži so začeli počasi stopati z ladje. Kake druge ni bilo nikjer, ne blizu ne daleč.

Mr. Grey nam je pomignil, naj gremo za njimi. Nosili smo angleškega, skoraj otroško mladega, sestreljenega, vzdihuje umirajočega letalca, ki so nam ga oddali ribiči s čolna nekje pred Zeleniko. Z obraza dr. Ehrlicha, ki ga je tajnik potegnil v pogovor malo od nas, smo skušali razbrati, kaj nas čaka. Ni izdajal ničesar. Ne presenečenja, ne razočaranja, a nazadnje sta si z Angležem stisnila roko. Ko je stopil do nas, se mu je glas prvič v teh neskorčinih dneh malce tresel:

»Podmornica ni mogla po nas. Tam zunaj je zbrano vse laško vojno ladjevje z Jadrana in skozi njegov obroč se ne da. Od Dubrovnika prihajajo po obali Italijani, čez Črno morje hite sem Nemci. Angleži bodo ene ali druge pričakali v Budvi. Njim, diplomatom, se ne bodo zgodilo nič.

Za nas sodijo, da je boljše, če nas eni ali drugi ne bi zajeli v njihovi družbi. Želijo poguma in sreče nam in Sloveniji.«

Prenehal je, ko da mu je pošla vsamirna moč, potem pa je brž začel prosojno, preduhovljano ko po navadi:

»Ni bila božja volja. Treba bo začeti misliti, kaj zdaj in za naprej ...«

• • •

Čez tri ure potrtega, obupanega, bodočnosti praznega molka, iz katerega nas je dramil on, smo bili v Hercegovnem, kamor so se prav tedaj oprezno pomikali prvi laški bersaglieri na motorjih. Zmagovito se je na njih zdelo samo dolgo perje, vihrajoče s položnih klobukov.

Ob cestah jih je čakalo na tisoče vojakov bivše kraljeve vojske, največ častnikov. Nekateri so previdno salutirali, drugi zrli v tla, večina na nikamor, samo bili so tam. Niti eden pa ni vzdignil samokresa, ne iz srda na sovražnika, ne od sramote nase ...

Čez deset dni smo po preplašeni, zlih pričakovanj polni noči stopili z vlaka na dolenski postaji in boječih hiteh v sredo mesta, ki se nam je režalo z valovi belo — rdeče — zelenih zastav. To je bila Ljubljana, komaj po treh tednih od slovesa, spet prva dekla še enega tujega gospodarja ...

Preden smo se razbegnili vsak proti svojemu zaskrbljenemu domu, nam v slovo dejal samo:

»Odpočijte se in se skušajte znajti. Ni vseh dni konec, čeprav se nam tako hoče zdeti. Potem se bomo dobili za tisto, kar nas še vse čaka. Ne pozabite: bodočnost se vsak dan sproti začenja. Tudi za nas, z božjo pomočjo.«

• • •

Čutil sem njegovo vero v božjo voljo ob neštetihih prilikah, a morda nikoli tako ko ob tem razhodu. Bil sem zmeraj njegov spoštovalec, včasih nasprotnik, včasih sodelavec, vedno pa priznavalec te njegove veličine, ki se je kazala v molitvah, v njegovi skrbi za bližnjega, v njegovi delovni ljubezni do slovenstva, v tisoč različnih dejanjih njegovega svetlega, neutrudnega, nesebičnega življenja.

Nisem imel žalostne sreče, da bi bil videl njegove oči tisti veličastni trenutke, ko je kot žrtev bratovske slepote in tujčeve krivice ležal v venci svoje krvi pred Ljudskim domom v Ljubljani, (*) tam, kjer mu je slovenska morilska roka ustavila korak in dihi, ko se je vračal s poslednje božje poti, na katero je romal vsako jutro za svoj zatirani narod, trpeč v treh ognjih.

A ko so njegove ugašajoče oči zrlje tja, kjer je njegovo ljudstvo doslej našlo edino svobodo, v nebo, vem, da je ostal zvest sebi in resnici, katero je oznanjal in živel; da je tudi tedaj, na pragu poslednjega, največjega razodetja šepetal svojo edino oporoko:

»Vse, tudi to, je božja volja!«

(1946, 1979)

*) 26. maja 1942.

ZALOZBA PROMETEJ

NOVOI

TOUSSAINT HOČEVAR

SLOVENSKI DRUŽBENI RAZVOJ

IZBRANE RAZPRAVE

slovenska knjiga v sda

Integriran izbor razprav, v katerih se avtor, profesor ekonomije na Univerzi New Orleans, spopira z nekaterimi poročili vprašanih modernega slovenskega obstoja. Z analitično prodornostjo ekonomista, izvirnim pogledom in v klasični jeziku uvaja bralca v dinamiko slovenske družbe. Njen najpomembnejši del je njena pot k naciji, zavzeto v novi luči. Razprave obravnavajo: delovanje, razvoj gospodarskih organizacij, osvobodjenje žensk, ekonomska naprednost, regionalna razporeditev zaposlenih v SSS, mednarodna industrijska cena na trgu, zamejska problematika z evropskega vidika, demografska struktura ameriških Slovencev.

Dokumentirana, aktualna knjiga, ki spodbuja k diskusiji, sedi v roki slovenskega razvijajočega Slovence, je posebej za družboslovce. Naročajo jo prek knjigarn ali po naravnost pri založbi:

ZALOZBA PROMETEJ, P.O. BOX 8891, NEW ORLEANS, LA. 70118

191 pp.
98 (broširano — soft bound)ISBN 0-934158-00-2
Library of Congress Catalog
Card No. 79-64568

in časa objave. Simčič datira članek Zdručna misel in svetovni nazor z decembrom 1936, Bartelj pa navaja, da je bil objavljen v Zdručnem koledarju za l. 1938 (str. 55-63), kar bi pomenilo, da je eno leto mlajši.

V naslednjem navajam po Zečevičevi bibliografiji članke, ki jih Simčič in njegovi pomočniki niso odkrili. Malo težko si je predstavljati, da bi bila v Argentini hrvaška revija Osoba i duh nepoznana in nedostopna in gre spregled na račun premalega zanimanja, kaj se dogaja na duhovnem področju naših sosedov.

Zadrugar 1933

Družina in zadruga, str. 102-105.
O stanovskem in združnem načelu življenja, str. 161-164.
Trgovina in združništvo, str. 193-196.
Internacionalizem in združništvo, str. 257-261.
Potrošnja in združništvo, str. 321-324.

Zadrugar 1934

Združništvo in zgodovinski razvoj gospodarske misli, str. 353-357.

Zadrugar 1935

Združništvo in gospodarski red življenja, str. 65-67.
Združništvo in gospodarski humanizem, str. 190-192;
321-323; 353-356.
Pod istim naslovom navaja Zečevič tudi str. 259-264 iz leta 1937. Tu gre očitno za Vebrovo predavanje, ki je objavljeno kot zadnji prispevek v zbirki.

Zadrugar 1936

Združništvo in jugoslovanstvo, str. 4-7.
Gospodarska in združna misel, str. 257-260; 292-295; 332-335.

Zadrugar 1938

Združna misel in pogled

znotraj, str. 33-36.
Zdručna misel in svoboda človeka. Zečevič dodaje tokrat podnaslove: Kaj je svoboda? str. 225-230; Svoboda in gospodarstvo, str. 257-260; Zdručni red življenja, str. 289-292 (nekaj tiskovnih napak pri navedbi strani sem popravil po Barteljevi bibliografiji).

Zadrugar 1940

Združna in socialna misel, str. 129-134; 169-172; 196-199.

Dobo, v kateri je pisal Veber o združništvu, je treba tako podaljšati od Simčičeve cenitve (med 1933 in 1937) vsaj do l. 1940.

V nekaterih primerih se naslovi ne strinjajo popolnoma. Gre za zamenjavanje "zdručne misli" in "združništva". Zgleda, da je Zečevič nekakjrat napisal "združništvo" namesto "zdručne misli" in da ne gre za različne članke, marveč samo za napako v navajanju naslovov.

Kljub temu, da je bil namen knjige izdati spise, v katerih govori Veber o združništvu, bi bilo zaradi miselne povezanosti želeli, da bi bila dodana razprava "Misli o imetju in lastnini", ki je bila objavljena v Zadrugarju (1932, str. 233-237; 264-268; 298-302; 359-364) in po možnosti še njegova "Razmejitev socialna študija" "O ljubezni in pravici" (Beseda o sodobnih vprašanjih I(1932), str. 5-13.).

Tako za Slovence doma in v zamejstvu bi bilo koristno, če bi Simčič nadaljeval svoje delo in zbral še preostale Vebrove spise o združništvu. Sloga ali kak drug slovenski združni zavod pa naj bi založil to drugo, popolno izdajo Vebrove Zdručne misli.

Slovenske zadruge naj bi smatrale kot del svoje vzgojne naloge, da bi tako ali drugače razširile kar se da veliko število izvodov Vebrove Zdručne misli med svoje člane.

Rudolf Čuješ

AFGHANISTAN: Warning to the West in an Hour of Extremity

The entire period from 1945 to 1980 can be viewed as another world war that was lost by the West without a battle and in which some two dozen countries were abandoned to communism

By: MARCIA COLBERT

At stake is control of a strategic "choke point" of life-and-death importance to the West

Afghanistan has been entangled in power-bloc rivalries for centuries. This mountainous country is larger in area than Spain and Portugal combined. It is strategically positioned in the heart of Asia, between the Middle East, Central Asia and the Indian subcontinent, and because of its location, it has exerted a decisive influence on that area's history since antiquity.

Afghanistan is a country in southwestern Asia. It borders on Iran, Pakistan and U.S.S.R. with about 17 million people.

Most of the people follow the Mohammedan religion, but they belong to different tribes who came from different places and speak different languages. Through the ages one conquering army after another passed through Afghanistan and always some of the soldiers have stayed there, married and formed new tribes.

More of the people belong to the Durani tribe than to any other. Durani came to Afghanistan from Persia (now Iran) and speak a Persian language called Pushtu, which is the official language of

the country. Together they are called Afghans (the "istan" means "held by", so Afghanistan means "land held by Afghan").

The women still follow some old Mohammedan customs. They cover themselves with long robes and wear veils over their faces. They do not eat with the men or join in men's conversations. A man may have as many as four wives. Koran is the Holy Book or Bible of their religion.

Most of the people are either farmers or shepherds. Their biggest crop is wheat. The Afghan makes about as much money in a year as the average American makes in a week. About half the people live in tents and are nomads.

There are several big cities, and Kabul is the capital with a university. It is only since 1931 that Afghanistan has had a law requiring all children to go to school.

Afghanistan was a constitutional monarchy. Members of the National Assembly, one of the two branches of the parliament, were elected. Members of the other branch, the Senate, were appointed by the shah.

"Victory has many fathers — but defeat is an orphan"

— (From Ciano's Diary)

Afghanistan became an early crossroad of caravan trade and cultural exchange. The old silk route between Europe and the Far East led through its perilous mountains. The vast majority of the great historic invasions of the Indian subcontinent were made through its mountain passes.

The region was first conquered in 516 B.C. by the Persian king Darius I. Two centuries later, in 326 B.C., Alexander the Great and his Macedonian army conquered the area on their way to India.

The conquering Arabs took Afghanistan in 652 A.D. and introduced the Islamic faith. Today some 99 percent of the people are Moslem.

The Mongol conquerors Genghis Khan (about 1220) and Tamerlane (late 1300s) overran Afghanistan during their conquering marches into India.

It was around the beginning of the 19th century that the history of Afghanistan became influenced for the first time by European powers. Afghani rulers found themselves involved in a game of Central Asian diplomacy between the British masters of India and tsarist Russia. British policy was to maintain Afghanistan as a friendly independent power as a buffer between British-dominated India to the south and expansionist Russia in the north.

Russia's northern coast on the

While Carter called upon Americans to bombard Tehran with Christmas cards, the Kremlin orchestrated the "Russian Tango" — three steps forward and two steps back

Two years ago a coup brought a pro-Moscow leadership to power in Kabul. Successive leaders were unable to bring to heel Moslem tribesmen who were drawing inspiration from Moslem resurgence in Iran.

In a major speech on foreign policy three years ago President Carter exclaimed that the global struggle for power was whisec away, that our "inordinate fear of Communism" and the Cold War were over for good, but now he informed us that his assessment of Soviet intentions had changed most "drastically" — a startling admission of an extraordinary blend of ignorance and naivete for a leader of the Free World.

The presence of Soviet troops in

Arctic Ocean has long been a source of great frustration to them. Though one of the longest coastlines in the world, it is almost entirely icebound in winter. For centuries, Russian tsars have dreamed of a warm-water port on the Arabia Sea — just 300 miles to the south of Afghanistan.

Anglo-Russian rivalry led to three wars between 1838 and 1919 when the British recognized Afghan independence and the country became a kingdom in 1926.

In 1973 a military coup, the first of many, ended the monarchy.

A Soviet favourite, leader Mohammed Taraki was replaced in the coup of September 15, 1979 by Amin, another pro-Communist. As the Muslim insurgency kept gaining strength, Moscow proposed to Amin that Soviet Combat forces be brought in to put down the rebellion. Amin refused.

On December 24 the Soviets began their airlift of troops into Kabul. On December 27 Amin was captured and shot along with his relatives.

Amin, who had turned out to be a more independent-minded nationalist than Moscow wanted, became the third leader of Afghanistan to be overthrown and killed within the past 20 months. In his place the Soviets installed Karmal, who had long been considered a Russian protégé.

Cuba was first unacceptable and then six weeks later they were acceptable. After the embassy takeover Carter erred by publicly ruling out the use of force, thereby strengthening the kidnappers' hand.

When urged to embargo food to Iran, Carter officials said it was "ridiculous" to use food as a weapon — a policy later reversed in regard to the Soviet Union.

When the Shah — an ally Carter had once embraced as a great friend — became an embarrassment, the White House arranged to hustle him out of the country to Panama. (Today he is in Egypt!)

Kremlin rulers view as more bark than bite Carter's threat to

use force in the Persian Gulf. Looking back they see inaction in the face of Moscow-sponsored Cuban intervention in Angola and Ethiopia, inaction when Carter spotted combat troops in Cuba. Inaction in the Cuban and Iranian

"If the world's most powerful nation acts like a pitiful, helpless giant, the forces of totalitarianism and anarchy will threaten free nations and free institutions throughout the world . . ."

President Nixon

The newly elected pro-Marxist government of Mugabe in Rhodesia and the seizure of 16 ambassadors for ransom in the Dominican Republic's embassy in Bogota by Colombian leftists are the result of President Carter's policy: talk loudly and carry a small stick!

Ironically, Carter decided to halt the sale to the Soviets of American oil drilling equipment and technology to develop its Siberian oil fields. Without access to such technology Moscow will have even more reason to penetrate the Mid-east oil depots.

Such a rapid and intense armament program as in the S.U. has not occurred since Hitler's armament of Germany before W.W. II.

Slowly, but surely, a communist ring of steel is being tightened around the Middle East. Where and when will the Soviets strike

situation convinced the Soviets they could safely move into Afghanistan. Should the United States decide to act with force now, the Soviets could enter Iran on the pretext of protecting the country from an American invasion!

Pakistan's rulers know Washington's sudden interest in them is not heartfelt. It is only a reaction to the Afghanistan crisis. Previous U.S. military aid had been cut off.

The world is taking notice of the way the two superpowers react to danger. Asians may fear or dislike the Russians, but a lot of them respect a nation that is not reluctant to use its power.

next? Has America finally awakened to the danger?

A little-known four-year Saharan war is going on in the deserts of Africa's western Sahara, known until recently as Spanish Sahara. The vital interests of the U.S. and S.U., a geopolitical struggle between East and West, are intimately involved. At stake is ultimate control of the Mediterranean Sea, North Africa and the entirety of Southern Europe.

In the wake of the fall of other pro-U.S. rulers in Iran and Nicaragua and Washington's abandonment of Taiwan, the Saharan crisis is being viewed as a major test of U.S. resolve to stand by its longtime allies. At stake is America's credibility in the eyes of governments resisting leftist forces which serve the strategic interests of the Soviet Union.

"Who doesn't have the courage to fail — will never have the chance to sail . . ."

Planinko

Military confrontation seems inevitable in the 1980s. In Europe, the Soviets' ability to overrun the continent will force a United Europe to become a military superpower.

But the Kremlin's designs go far beyond that limited objective. To Soviet policymakers Afghanistan is but a stepping stone toward a far greater prize . . .

CHI VIVRA — VEDRA . . .

• V Nanaimo, B.C. je umrl v začetku aprila eden vodilnih kanadskih združnikov Rod Glen, star šele 61 let (na posledicah raka). Zavzemal je vodilne položaje ne samo v kreditnih in potrošniških združenjih Britske Kolumbije, ampak tudi v kanadski državni organizaciji kreditnih zvez in v mednarodni (najprej CUNA in pozneje v njeni naslednici World Council of Credit Unions).

• Kanadska združna kreditna organizacija Canadian Cooperative Credit Society (CCCS) je postala ena najbolj reprezentativnih združnih organizacij v Kanadi. Zadnje čase so se ji pridružile še združne organizacije iz drugih držav. Prva je bila Nemška Zdržna banka (DGB) s sedežem v Frankfurtu, sledil pa sta še COLAC (Confederación Latinoamericana de Cooperativas de Ahorro y Credito), centralna organizacija 17 držav, ter avstrijska združna banka, Genossenschaftliche Zentralbank (GZB) s sedežem na Dunaju. V CCCS je sedaj združenih 38 centralnih združnih organizacij.

• Po podatkih, objavljenih v Genossenschaftsforumu (november 1979) znašajo državni dolgovi kot % bruto narodnega pridelka (GNP): Italija - 65%, Anglija - 61%, Belgija - 57%, ZDA - 52%, Švedska - 44%, Nizozemska - 39%, Japonska - 33%, Danska - 32%, Avstrija - 30%, Švica - 30%, Zapadna Nemčija - 28% in Francija - 14%. Podatki se nanašajo, razen za Avstrijo (1977) na leto 1978. Podatkov za Kanado ni bilo. Zapadna Nemčija je edina, ki nima dolgov pred drugo svetovno vojno.

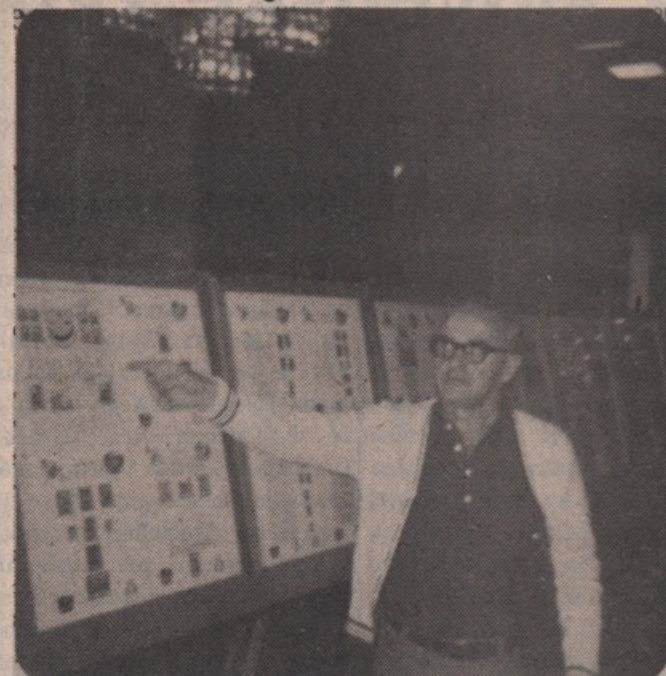
• Italijanski škof Alberto Ablondi (Livorno) je zaslusal tipičnih 1000 oseb v svoji škofiji (383 gospodinj, 163 delavcev, 143 upokojencev, 101 uradnikov, 91 dijakov, 50 trgovcev, 47 učiteljev, 14 vojakov in 11 brezposelnih). Od teh jih veruje v Boga 71.7%, 67.9% jih mnenja, da je izraženo bistvo krščanstva v ljubezni do bližnjega, 54.9% jih veruje, da je Kristus Bog, 33.1% jih veruje v vstajenje in 15.7% v nezmotljivost papeža. Škof je mnenja, da odražajo ti podatki dejanske razmere v njegovi škofiji.

• Lakota je najvažni problem na svetu, je izjavil papež Janez Pavel II. 1.500 delegatom Food and Agriculture Organization (FAO), ki predstavlja 146 držav. Lakota ni samo posledica zemljepisnih in klimatičnih vzrokov, ampak tudi človeških odločitev: pomanjkljivosti državnih organizacij, ki ovirajo zasebno pobudo, kot tudi teror in zatiranje nečloveških ideoloških in praktičnih sistemov.

• Po poročilu Keston kolegija v Londonu (kolegij se posebej peča z vprašanjem vere v komunističnih državah) je bil kaznovan profesor katoliške univerze v Lublinu Wladislaw Bartoszewski z globo 5000 zlotov, ker je predaval o delovanju poljske podzemne vlade za časa nacistične okupacije Poljske. Tudi lastnik stanovanja, kjer je bilo predavanje v okviru tako imenovane "leteče univerze", je bil kaznovan. Ko je hotel imeti naslednje predavanje o odnosih med Poljaki in Židi po I. 1918, je policija preprečila predavanje in fotografirala vse, ki so se zbrali k predavanju. Prof. Bartoszewski je bil eden prvih, ki so jih poslali nacisti v taborišče v Auschwitzu.

Še nekaj iz slovenske filatelije . . .

Iz Rancho Cordova, California (U.S.A.) zip: 95670 se nam je oglasil g. Anton M. Pechaver, ki živi na 10774 Segovia (tel.: 635-3406) in je navdušen filatelista, ki ima posebno dobro zbirko slovenskih znamk. Pisal nam je po objavi našega članka o ustanovitelj znamk Slovence Lovrotu Koširju (1836). Spominsko znamko o njem so izdali v sosednji Avstriji in v Jugoslaviji. Ponatise tukaj objavljamo, prav tako pa tudi njegovo sliko, posneto na razstavi v Sacramentu v Californiji, kjer je med drugim razstavljal svojo lepo urejeno zbirko slovenskih znamk. Slovenski filatelisti bodo gotovo veseli stika z njim.

Zgodovinski grad v središču Maribora v Sloveniji

• Ustanova za razvoj združništva, ki sprejema darove od poedinih združnikov in združenj, ter z njimi podpira razvoj združništva v deželah razvoja, je pravkar izdala poročilo o svojem poslovanju. V I. 1978 je sprejela od kreditnih zvez \$21.869 in od drugih združenj \$31.187, od Canadian Cooperative Credit Society \$30.342 in od drugih \$5.558. Vrednost daril poedincev in združenj se še poveča, ker doba CIBA (Canadian International Development Agency) vsakemu dolarju še tri dodatne. Tako je mogla ta ustanova podpreti v I. 1978 razne projekte v znesku \$340.810. Ena odlik vseh teh programov je, da gre denar direktno k ljudjem, ki so pomoči potrebni in ne preko kakih drugih, tudi ne vladnih agencij, kjer se večkrat podpre porazgube, ne da bi veliko koristile tistim, katerim so bile namenjene.

• Dve veliki združni mlekarne Gay Lea Foods Cooperative v Ontariju ter CSP Foods v Saskatchewanu sta začeli proizvajati s kupnimi močmi nov tip margarine, ki jo bodo prodajali po celi Kanadi in ki bo znana pod imenom ACHIEVE. Margarina bo proizvedena iz 100% domačega olja iz sončnic. Dodan je tudi vitamin E.

Novi ljubljanski nadškof dr. Alojz Šuštar

• Teologi raznih veroizpovedi iz Anglije so poslali papežu posebno spomenico, ki je bila objavljena 1. decembra 1979 v londonskem časopisu The Times, v katerem naglašajo, da je postopek proti nizozemskemu teologu Edwardu Schillebeeckxu, ki ga je uvedla Kongregacija za nauk, kršitev temeljnih človeških pravic. Tak postopek resno ogroža svobodo interpretacije in raziskovanja, ki je nujno potrebna človeku v njegovem stremljenju po smislu in resnici, uničuje zaupanje v avtoriteto, ki

uporablja take mere ter ogroža krhko klimo medsebojnega zaupanja med Cerkvami, ki se je razvil v zadnjih desetletjih.

• Danes se vsako pritožuje nad rastočimi cenami hrane. Statistični podatki pa kažejo, da porabljajo Kanadčani (vsaj do nedavnega - 1977) vedno manjši odstotek osebnih dohodkov za hrano. L. 1951 so porabili Kanadčani za hrano in nealkoholne pijače 20% osebnih dohodkov, l. 1971 le 14.3% in 1977 samo 13.1%.

• V letu 1978 je porabilo deset največjih oglaševalcev Kanadi \$20.7 milijonov. 76 finančnih ustanov je porabilo za oglaševanje \$33.9 milijonov. Največ sta porabila American Express of Canada (\$3.3 milijonov) in Canadian Imperial Bank of Commerce (\$3.2 milijona). Od združnih finančnih ustanov je porabila za oglaševanje največ kvebeška zveza ljudskih bank.

• Statistike za l. 1977 kažejo, da imajo države zelo različno število smrtnih nesreč na 100 milijonov prevoženih milj. Največ nesreč ima Turčija (32.2), kmalu za njo je Portugalska (22.5), na tretjem mestu je Madžarska. Najmanj nesreč izkazujejo ZDA (3.3), nato Anglija (4.0) in Norveška (4.2). Objavljena statistika ni imela za Kanado in Jugoslavijo.

